

POLITIKE
EUROPSKE UNIJE

Europa u 12 lekcija

Pascal Fontaine

Europska unija

POLITIKE EUROPSKE UNIJE

Ova publikacija dio je serije kojom se objašnjava što EU poduzima u različitim područjima politika, zašto je uključen u ta područja i koji su rezultati.

*Sve dostupne publikacije možete vidjeti
i preuzeti na:*

http://europa.eu/pol/index_hr.htm

Kako funkcionira Europska unija?
Europa 2020.: Europska strategija rasta

Europa u 12 lekcija ✕

Osnivači EU-a

Borba protiv prijevара

Carina

Digitalna agenda

Ekonomska i monetarna unija i euro

Energija

Granice i sigurnost

Humanitarna pomoć i civilna zaštita

Istraživanje i inovacije

Javno zdravstvo

Klimatska akcija

Kultura i audiovizualna djelatnost

Migracije i azil

Obrazovanje, osposobljavanje, mladi i sport

Okoliš

Poduzetništvo

Poljoprivreda

Pomorstvo i ribarstvo

Porezi

Potrošači

Pravosuđe, građanstvo, temeljna prava

Prijevoz

Proračun

Proširenje

Razvoj i suradnja

Regionalna politika

Sigurnost hrane

Trgovina

Tržišno natjecanje

Unutarnje tržište

Vanjski poslovi i sigurnosna politika

Zapošljavanje i socijalna pitanja

Politike Europske unije Europa u 12 lekcija, Pascal Fontaine

Europska komisija

Glavna uprava za komunikacije

Publikacije

1049 Bruxelles

BELGIJA

Rukopis ažuriran u siječnju 2014.

Naslovnica: © Maciej Frolow/

VBrand X Pictures/Jupiterimages

44 str. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-34285-1

doi:10.2775/40330

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije

© Europska unija, 2014.

Umnožavanje je dopušteno. Za uporabu i umnožavanje pojedinačnih fotografija potrebno je zatražiti dopuštenje izravno od nositelja autorskih prava.

POLITIKE EUROPSKE UNIJE

Europa u 12 lekcija

Pascal Fontaine

Sadržaj

1. Zašto Europska unija?	3
2. Deset povijesnih koraka	6
3. Proširenje i dobrosusjedska politika	8
4. Kako funkcionira EU?	11
5. Što radi EU?	16
6. Jedinstveno tržište	21
7. Euro	24
8. Napredak utemeljen na znanju i inovacijama	27
9. Što to znači biti europski građanin?	28
10. Europa slobode, sigurnosti i pravde	31
11. Europska unija na svjetskoj sceni	34
12. Kakva budućnost očekuje Europu?	37
Ključni datumi u povijesti europskog ujedinjenja	39

1. Zašto Europska unija?

EU u 21. stoljeću ima sljedeću misiju:

- ▶ održavati i nadograđivati mir uspostavljen među državama članicama;
- ▶ ujediniti europske države u praktičnoj suradnji;
- ▶ omogućiti siguran život europskim građanima;
- ▶ promicati gospodarsku i društvenu solidarnost;
- ▶ očuvati europski identitet i raznolikost u globaliziranom svijetu;
- ▶ širiti vrijednosti koje su zajedničke Europljanima.

I. Mir

Prije nego što je postala stvarni politički cilj, ideja ujedinjene Europe nekad je bila samo san filozofa i vizionara. Primjerice, Victor Hugo zamišljao je mirne „Sjedinjene Države Europe” nadahnute humanističkim idealima. San su uništila dva strašna rata koja su harala kontinentom u prvoj polovici 20. stoljeća.

Međutim, iz ruševina Drugog svjetskog rata niknula je nova nada. Narodi koji su odoljeli totalitarizmu tijekom rata bili su odlučni prekinuti međunarodnu mržnju i rivalstvo u Europi i stvoriti uvjete za dugotrajan mir. U razdoblju od 1945. do 1950. nekolicina hrabrih državnik, među kojima su bili Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi i Winston Churchill, odlučila je uvjeriti svoje narode da započnu novo razdoblje. U zapadnoj Europi stvorit će se novi poredak utemeljen na zajedničkim interesima i ugovorima kojima se jamči vladavina prava i jednakost svih država.

Robert Schuman (francuski ministar vanjskih poslova) preuzeo je ideju čiji je začetnik Jean Monnet i 9. svibnja 1950. predložio osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ). Države koje su nekada ratovala stavile su svoju proizvodnju ugljena i čelika u nadležnost zajedničkog Visokog tijela. Na praktičan, ali i duboko simboličan način, ratne sirovine pretvorene su u sredstva pomirenja i mira.

II. Povezivanje Europe

Europska unija potaknula je ujedinjenje Njemačke nakon pada Berlinskoga zida 1989. godine. Kada se 1991. godine raspao Sovjetski Savez, države srednje i istočne Europe, koje su desetljećima živjele iza „željezne zavjese”, ponovno su mogle slobodno izabrati vlastitu sudbinu. Mnoge od njih odlučile su se za budućnost u obitelji demokratskih europskih naroda. Osam ih se pridružilo EU-u 2004., još dvije 2007., a Hrvatska je pristupila 2013.

© Robert Maass/Corbis

Nakon pada Berlinskog zida 1989. došlo je do postupnog rasapa starih podjela na europskom kontinentu.

Proces proširenja EU-a i dalje je u tijeku. Osam država nalazi se u različitim fazama priprema za moguće buduće članstvo.

III. Sigurnost

Problemi sigurnosti i dalje su prisutni u Europi 21. stoljeća. EU mora poduzeti učinkovite korake za osiguranje sigurnosti svojih država članica. Mora konstruktivno surađivati s regijama koje se nalaze odmah iza njezinih granica: Balkanom, sjevernom Afrikom, Kavkazom i Bliskim istokom. Mora štititi i svoje vojne i strateške interese suradnjom sa svojim saveznicima, posebno u NATO-u, te razvojem zajedničke europske politike sigurnosti i obrane.

Unutarnja i vanjska sigurnost dvije su strane iste medalje. Borba protiv terorizma i organiziranog kriminala zahtijeva blisku suradnju policijskih snaga svih država EU-a. Novi je izazov pretvaranje EU-a u „područje slobode, sigurnosti i pravde” u kojem svatko ima jednak pristup pravdi i jednako je zaštićen zakonom, a za ostvarivanje tog cilja potrebna je bliska međudržavna suradnja. Tijela kao što su Europol, Europski policijski ured i Eurojust (koji promiče suradnju između tužitelja, sudaca i policijskih djelatnika u različitim državama članicama EU-a) također moraju igrati aktivnu i učinkovitu ulogu.

IV. Ekonomska i socijalna solidarnost

Europska unija stvorena je radi postizanja političkih ciljeva i nastoji ih ostvariti gospodarskom suradnjom.

U europskim državama živi vrlo mali postotak svjetskog stanovništva. One stoga moraju nastaviti surađivati ako žele osigurati gospodarski rast i natjecati se s drugim velikim gospodarstvima na svjetskoj sceni. Nijedna država EU-a nije dovoljno snažna da sama opstane na svjetskom tržištu. Europskim poduzećima koja žele ostvariti ekonomije razmjera i pronaći nove klijente potrebna je šira osnova od njihova nacionalnog domaćeg tržišta, a tu im osnovu osigurava europsko jedinstveno tržište. Kako bi što više ljudi imalo koristi od europskog tržišta od više od 500 milijuna potrošača, EU nastoji ukloniti prepreke trgovini i osloboditi poduzeća nepotrebne birokracije.

Međutim, slobodno tržišno natjecanje na razini Europe za protutežu mora imati solidarnost cijele Europe. Europski građani od toga imaju jasne opipljive koristi: u slučaju poplava i drugih prirodnih katastrofa, dobit će pomoć iz proračuna EU-a. Strukturnim fondovima kojima upravlja Europska komisija potiču se i nadopunjuju naponi nacionalnih i regionalnih tijela EU-a usmjereni na smanjenje nejednakosti među različitim dijelovima Europe. Novac iz proračuna EU-a i zajmovi Europske investicijske banke (EIB) koriste se za poboljšanje europske prometne infrastrukture (primjerice, za proširenje mreže autocesta i brze željeznice) čime će se omogućiti lakši pristup rubnim regijama i poticati transeuropska trgovina.

Globalna financijska kriza 2008. izazvala je najoštriji gospodarski pad u povijesti EU-a. Vlade i institucije EU-a morale su brzo djelovati kako bi spasile banke i EU je pružio financijsku pomoć državama koje su najviše pogođene krizom. Zajedničkom valutom omogućena je zaštita europodručja od špekulacija i devalvacije. Nakon toga su, 2010., EU i njegove države članice uložili zajedničke napore u smanjenje svog javnog duga. Najveći izazov s kojim će se europske države suočavati u budućnosti jedinstvo je u borbi protiv globalnih kriza i zajedničko pronalaženje izlaska iz krize i poticanje održivog rasta.

V. Europski identitet i raznolikost u globaliziranom svijetu

Europska postindustrijska društva postaju sve složenija. Životni standard stalno se povećava, ali još uvijek postoji veliki jaz između bogatih i siromašnih. Taj se jaz može povećati zbog čimbenika kao što su gospodarska kriza, preseljenje industrije, starenje stanovništva i problemi s javnim financijama. Zato je važno da države EU-a zajednički rade na rješavanju tih problema.

Međutim, suradnja ne znači brisanje različitih kulturnih i jezičnih identiteta pojedinih zemalja. Naprotiv, mnogim se aktivnostima EU-a podupire promicanje regionalnih posebnosti i bogate raznolikosti europskih tradicija i kultura.

Dugoročno će koristi imati sve države EU-a. Nakon šezdeset godina europskih integracija može se zaključiti da je EU u cjelini veći od zbroja njegovih dijelova. On ima puno veći gospodarski, socijalni, tehnološki, trgovački i politički utjecaj nego što bi njegove države članice imale da moraju djelovati zasebno. Zajedničko djelovanje i jednoglasni nastup imaju dodanu vrijednost.

*Ujedinjeni u raznolikosti:
zajedno ostvarujemo bolje
rezultate.*

U današnjem su svijetu ekonomije u porastu kao što su Kina, Indija i Brazil odlučne pridružiti se Sjedinjenim Državama kao globalne supersile. Stoga je važnije nego ikad da se države članice Europske unije ujedine i ostvare „kritičnu masu” tako održavajući svoj utjecaj na svjetskoj sceni.

Kako EU ostvaruje svoj utjecaj?

- Europska unija vodeća je svjetska trgovinska sila i stoga igra ključnu ulogu u međunarodnim pregovorima, kao što su pregovori između 159 država članica Svjetske trgovinske organizacije (WTO) ili na konferencijama Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama.
- EU zauzima jasan stav o osjetljivim problemima koji se tiču običnih ljudi, kao što su zaštita okoliša, obnovljivi izvori energije, „načelo predostrožnosti” u području sigurnosti hrane, etički aspekti biotehnologije, potreba za zaštitom ugroženih vrsta itd.
- EU je na čelu globalnih napora u borbi protiv globalnog zatopljenja. On se 2008. jednostrano obvezao na smanjenje emisija stakleničkih plinova od 20 % do 2020.

Stara izreka „snaga u jednakosti” primjenjuje se na Europljane više nego ikada.

VI. Vrijednosti

EU želi promicati humanitarne i napredne vrijednosti i osigurati da čovječanstvo ima koristi od velikih globalnih promjena koje su u tijeku, a ne da bude njihova žrtva. Ljudske se potrebe ne mogu jednostavno zadovoljavati silama tržišta ili jednostranim djelovanjima jedne države.

Stoga se EU zalaže za humanost i model društva koji podržava velika većina njegovih građana. Europljani njeguju svoje bogato nasljeđe vrijednosti, koje uključuje vjerovanje u ljudska prava, društvenu solidarnost, slobodu poduzetništva, poštenu podjelu plodova gospodarskog rasta, pravo na zaštićeni okoliš, poštovanje kulturne, jezične i vjerske različitosti i usklađeni spoj tradicije i napretka.

Povelja o temeljnim pravima Europske unije donesena je u prosincu 2000. u Nici. Danas je ona pravno obvezujuća zahvaljujući Ugovoru iz Lisabona koji je stupio na snagu 1. prosinca 2009. U Povelji su utvrđena prava koja danas priznaju države članice EU-a i njihovi građani. Zajedničkim pravima i vrijednostima stvara se osjećaj pripadnosti istoj obitelji među Europljanima. Na primjer, sve su države EU-a ukinule smrtnu kaznu.

2. Deset povijesnih koraka

- ▶ 1951.: Šest država osnivačica utemeljuje Europsku zajednicu za ugljen i čelik
- ▶ 1957.: Istih šest država potpisuje Ugovore iz Rima kojima su osnovane Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (Euratom)
- ▶ 1973.: Zajednica se proširuje na devet država članica i uvodi se više zajedničkih politika
- ▶ 1979.: Prvi neposredni izbori za Europski parlament
- ▶ 1981.: Prvo proširenje na Sredozemlje
- ▶ 1992.: Europsko jedinstveno tržište postaje stvarnost
- ▶ 1993.: Ugovorom iz Maastrichta utemeljena je Europska unija (EU)
- ▶ 2002.: Euro je pušten u promet
- ▶ 2007.: EU ima 27 država članica
- ▶ 2009.: Stupa na snagu Ugovor iz Lisabona kojim je promijenjen način rada EU-a

1.

Dana 9. svibnja 1950. u Schumanovoj deklaraciji predloženo je osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik koja je postala stvarnost Pariškim ugovorom od 18. travnja 1951. Time je šest država osnivačica (Belgija, Savezna Republika Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska) uspostavilo zajedničko tržište ugljena i čelika. U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata cilj je bio osigurati mir među pobjedničkim i pobijeđenim narodima Europe te ih povezati kao jednake suradnjom kroz zajedničke institucije.

2.

Dana 25. ožujka 1957. šest je država odlučilo, potpisivanjem Rimskih ugovora, da će osnovati Europsku zajednicu za atomsku energiju (Euratom) i Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ). Potonja će uključivati izgradnju šireg zajedničkog tržišta koje obuhvaća cijeli niz proizvoda i usluga. Carine između šest država potpuno su ukinute 1. srpnja 1968., a tijekom 1960-ih uspostavljene su zajedničke politike, posebno u području trgovine i poljoprivrede.

3.

Taj je pothvat bio toliko uspješan da su se Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo odlučili pridružiti Zajednici. Prvo se proširenje, sa šest na devet članica, dogodilo 1973. Istodobno su uvedene nove socijalne i okolišne politike te je 1975. osnovan Europski fond za regionalni razvoj (EFRR).

Francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman prvi je put 9. svibnja 1950. javno predložio ideje koje su dovele do stvaranja Europske unije. Zato se 9. svibnja slavi kao rođendan EU-a.

4.

U lipnju 1979. dogodio se odlučan korak naprijed jer su održani prvi izbori za Europski parlament na temelju neposrednog općeg prava glasa. Ti se izbori održavaju svakih pet godina.

5.

Grčka se pridružila Zajednici 1981., a nakon nje Španjolska i Portugal 1986. Zbog tog proširenja Zajednica na južnu Europu provedba regionalnih programa pomoći postala je još nužnija.

6.

Svjetska gospodarska recesija početkom 1980-ih donijela je val „europesimizma“. Međutim, nada se ponovno probudila 1985. kada je Europska komisija, pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa, objavila Bijelu knjigu u kojoj su zacrtani rokovi za dovršenje jedinstvenog europskog tržišta do 1. siječnja 1993. Taj je ambiciozan cilj uključen u Jedinствeni europski akt, koji je potpisan u veljači 1986. i stupio na snagu 1. srpnja 1987.

7.

Politička sila Europe uvelike se izmijenila padom Berlinskog zida 1989. To je dovelo do ponovnog ujedinjenja Njemačke u listopadu 1990. te do uspostave demokracije u državama srednje i istočne Europe koje su se otrgnule sovjetskoj kontroli. Sovjetski Savez prestao je postojati u prosincu 1991.

U međuvremenu su države članice EEZ-a pregovarale o novom ugovoru, koji je u Maastrichtu u prosincu 1991. prihvatilo Europsko vijeće (sastanak predsjednika i/ili premijera). Ugovorom iz Maastrichta, kojim je u postojeći sustav Zajednice dodana međuvladina suradnja (u područjima kao što su vanjska politika i unutarnja sigurnost), stvorena je Europska unija (EU). Ugovor je stupio na snagu 1. studenoga 1993.

8.

U 1995. Europskoj uniji pridružile su se još tri zemlje – Austrija, Finska i Švedska – te se broj njezinih članica povećao na 15. Tada se Europa već suočila s rastućim izazovima globalizacije. Nove tehnologije i sve raširenija uporaba interneta uzrokovali su modernizaciju gospodarstava, ali i stvaranje društvenih i kulturnih napetosti.

EU je u međuvremenu radio na svom najvećem dotadašnjem projektu – stvaranju jedinstvene valute u cilju olakšavanja života za poduzeća, potrošače i putnike. Dana 1. siječnja 2002. euro je zamijenio stare valute 12 država EU-a koje su zajedno činile „europodručje“. Euro je sada važna svjetska valuta uz bok američkom dolaru.

9.

Sredinom 1990-ih započele su pripreme za najveće proširenje EU-a u povijesti. Zahtjeve za članstvo poslalo je šest bivših država sovjetskog bloka (Bugarska, Češka Republika, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Slovačka), tri baltičke države koje su bile dio Sovjetskog Saveza (Estonija, Latvija i Litva) i jedna od republika bivše Jugoslavije (Slovenija) te dvije mediteranske države (Cipar i Malta).

EU je pozdravio tu priliku da pomogne u stabilizaciji europskoga kontinenta i proširi koristi od ujedinjenja Europe na mlade demokracije. Pregovori su započeli u prosincu 1997. i 10 država kandidatkinja pridružilo se Europskoj uniji 1. svibnja 2004. Bugarska i Rumunjska pridružile su se 2007. Hrvatska je postala članica 2013. i time se broj članica EU-a povećao na 28.

10.

Kako bi se mogao suočiti sa složenim izazovima 21. stoljeća, proširenom EU-u bila je potrebna jednostavnija i učinkovitija metoda za donošenje zajedničkih odluka. Nova pravila predložena su u nacrtu Ustava EU-a, koji je potpisan u listopadu 2004. i koji je trebao zamijeniti sve postojeće ugovore. Međutim, tekst Ustava nije prihvaćen na dva nacionalna referenduma 2005. Ustav je stoga zamijenjen Ugovorom iz Lisabona, koji je potpisan 13. prosinca 2007. i stupio na snagu 1. prosinca 2009. Njime su izmijenjeni, ali nisu zamijenjeni prethodni ugovori i uvedena je većina promjena koje su bile sadržane u Ustavu. Na primjer, Europsko vijeće dobilo je stalnog predsjednika i stvoreno je radno mjesto visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

Istovremeno je nastala svjetska financijska i ekonomska kriza. Zbog krize uspostavljeni su novi mehanizmi EU-a za osiguranje stabilnosti banaka, smanjenje javnog duga i koordinaciju gospodarskih politika država članica, posebno onih koje koriste euro.

3. Proširenje i dobrosusjedska politika

- ▶ *Europska unija otvorena je svakoj europskoj zemlji koja ispunjuje europske, političke i gospodarske kriterije za članstvo.*
- ▶ *Nakon nekoliko proširenja broj država članica EU-a povećao se sa šest na 28. Od 2013. osam novih država pregovara o članstvu ili se nalazi u različitim fazama priprema. Svaki ugovor o primanju nove članice moraju jednoglasno prihvatiti sve države članice. Osim toga, pred svako novo proširenje EU mora procijeniti svoj kapacitet za prihvaćanje novih članica i sposobnost svojih institucija za daljnje uspješno funkcioniranje.*
- ▶ *Proširenjem Europske unije pridonijelo se jačanju i stabilizaciji demokracije i sigurnosti u Europi i povećao se potencijal kontinenta za trgovinu i gospodarski rast.*

I. Ujedinjavanje kontinenta

(A) UNIJA 28 DRŽAVA ČLANICA

Kada se u prosincu 2002. sastalo u Kopenhagenu, Europsko vijeće poduzelo je jedan od najmonumentalnijih koraka u cijeloj povijesti europskog ujedinjavanja. Pozivanjem 12 država da joj se pridruže Europska unija nije samo povećavala svoju zemljopisnu površinu i broj stanovnika, već je ujedinila naš kontinent koji je bio podijeljen na dva dijela od 1945. Europske države, koje desetljećima nisu imale demokratsku slobodu, konačno su se mogle ponovno pridružiti obitelji europskih demokratskih naroda. Tako su Češka Republika, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka i Slovenija postale članice EU-a 2004. zajedno s mediteranskim otocima, Ciprom i Maltom. Bugarska i Rumunjska pridružile su se 2007. Hrvatska se uključila u taj proces prijavljivanjem za članstvo 2003. i pristupanjem 2013. Sve su te države sada partneri u velikom projektu koji su osmislili osnivači EU-a.

(B) PREGOVORI KOJI SU U TIJEKU

Turska, članica NATO-a koja već dugo ima sporazum o pridruživanju s EU-om, podnijela je zahtjev za članstvo u Europskoj uniji 1987. S obzirom na zemljopisni položaj i političku povijest Turske, Europska unija dugo je oklijevala prihvatiti njezin zahtjev. Međutim, u listopadu 2005. konačno su započeli pregovori o pristupanju. Neke su države EU-a izrazile sumnje u pogledu toga hoće li, i treba li, Turska postati članicom Europske unije. Predložile su alternativno rješenje – „povlašteno partnerstvo”.

Države zapadnog Balkana, od kojih je većina nekad bila dio Jugoslavije, također se okreću Europskoj uniji kako bi ubrzale svoju gospodarsku obnovu, poboljšale uzajamne odnose (koji su narušeni dugotrajnim etničkim i vjerskim ratovima) i učvrstile svoje demokratske institucije. EU je Albaniji, bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji odobrio status „država kandidatkinja”. Bosna i Hercegovina potencijalan je kandidat. Kosovo je 2008. proglasilo neovisnost te bi također moglo postati država kandidatkinja po okončanju pregovora o njegovoj budućnosti.

Island, koji je 2008. snažno pogođen financijskom krizom, prijavio se za članstvo 2009. Pregovori o pristupanju obustavljeni su 2013. na zahtjev samog Islanda.

II. Uvjeti za članstvo

(A) PRAVNI ZAHTJEVI

Ujedinjenje Europe oduvijek je bilo politički i ekonomski proces otvoren svim europskim državama koje su spremne potpisati Ugovore i preuzeti cjelokupno zakonodavstvo EU-a. Prema Ugovoru iz Lisabona (članak 49.), za članstvo u Europskoj uniji može se prijaviti bilo koja europska država pod uvjetom da poštuje načela slobode, demokracije, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i vladavine prava.

„Biser Jadrana“ – Dubrovnik u Hrvatskoj, najnovijoj državi članici EU-a.

(B) KRITERIJI IZ KOPENHAGENA

Godine 1993., nakon zahtjeva bivših komunističkih država za članstvo u Uniji, Europsko vijeće utvrdilo je tri kriterija koja one moraju zadovoljiti ako žele postati članicama. Prije pristupanja, nove članice moraju ostvariti sljedeće:

- stabilnost institucija koje osiguravaju demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava te poštovanje i zaštitu nacionalnih manjina;
- djelotvorno tržišno gospodarstvo i sposobnost podnošenja pritiska konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije;
- sposobnost preuzimanja obveze članstva, uključujući podršku ciljevima Unije. Moraju imati javnu upravu sposobnu za provođenje i upravljanje zakonima EU-a u praksi.

(C) POSTUPAK PRIDRUŽIVANJA EU-U

Razgovori o članstvu („pregovori o pristupanju“) odvijaju se između države kandidatkinje i Europske komisije, koja predstavlja EU. Nakon dovršetka pregovora, odluku o pristupanju te države EU-u moraju jednoglasno donijeti postojeće države članice koje su se sastale u Vijeću. Svoj pristanak mora dati i Europski parlament većinskim brojem glasova svojih članova. Ugovor o pristupanju moraju zatim potvrditi sve države članice i država kandidatkinja u skladu sa svojim ustavnim postupkom.

Za vrijeme trajanja pregovora, države kandidatkinje obično primaju „pretpristupnu“ financijsku pomoć EU-a u svrhu gospodarskih priprema. One također obično imaju „sporazume o stabilizaciji i pridruživanju“ s EU-om. U okviru tih sporazuma EU izravno prati gospodarske i administrativne reforme koje države kandidatkinje moraju izvršiti kako bi ispunile uvjete za članstvo u EU-u.

III. Koliko velika može postati Europska unija?

(A) ZEMLJOPISNE GRANICE

Iz javnih rasprava o budućnosti EU-a može se zaključiti da su mnogi Europljani zabrinuti za krajnje granice Europske unije i za identitet Europe. Na ta pitanja nema jednostavnih odgovora, pogotovo zato što svaka država drugačije vidi svoje geopolitičke ili gospodarske interese. Baltičke zemlje i Poljska zagovaraju ulazak Ukrajine u EU, ali što je s njezinim susjedima? Problemi nastaju zbog političke situacije u Bjelarusu i strateškog položaja Moldove. Ako se EU-u pridruži Turska, što će biti s Armenijom, Gruzijom i ostalim kavkaskim državama?

Iako su ispunile uvjete za članstvo, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska nisu članice Europske unije jer je javnost u tim državama trenutačno protiv pridruživanja.

U različitim državama EU-a javno mnijenje manje je ili više podijeljeno oko pitanja krajnjih granica Europske unije. Kada bi se primjenjivali samo zemljopisni kriteriji, a ne bi se uzimale u obzir demokratske vrijednosti, EU bi mogao – kao Vijeće Europe (koje nije tijelo EU-a) – na kraju imati 47 država članica, uključujući Rusiju. No, jasno je da bi članstvo Rusije stvorilo neprihvatljivu neravnotežu u Europskoj uniji, u političkom i zemljopisnom smislu.

Najsmisleniji je pristup da se svaka europska država može prijaviti za članstvo u EU-u pod uvjetom da može preuzeti cjelokupno zakonodavstvo EU-a i da je spremna prihvatiti euro. Proces europskog ujedinjenja u tijeku je od 1950. i svaki pokušaj utvrđivanja trajnih granica EU-a bio bi protivnik tom procesu.

(B) DOBROSUSJEDSKA POLITIKA

Proširenjem 2004. i 2007. godine granice EU-a pomaknule su se na istok i na jug i javilo se pitanje odnosa EU-a s novim susjedima. U regijama izvan granica EU-a postoji problem stabilnosti i sigurnosti i Europska je unija željela izbjeći nastanak novih podjela između sebe i tih susjednih regija. Na primjer, bilo je potrebno poduzeti korake za uklanjanje nastajućih prijetnji za sigurnost, kao što su nezakonite migracije, prekid opskrbe energijom, onečišćenje okoliša, organizirani prekogranični kriminal i terorizam. EU je razvio novu Europsku dobrosusjedsku politiku (ENP) kojom su uređeni odnosi s njegovim susjedima na istoku (Armenija, Azerbajdžan, Bjelarus, Gruzija, Moldova i Ukrajina), i na jugu (Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Libanon, Libija, Maroko, okupirani palestinski teritorij, Sirija i Tunis).

Gotovo sve te zemlje imaju bilateralne sporazume o „partnerstvu i suradnji” ili sporazume o pridruživanju s EU-om kojima su se obvezale poštovati zajedničke vrijednosti (kao što su demokracija, ljudska prava i vladavina prava) i napredovati prema tržišnom gospodarstvu, održivom razvoju i smanjenju siromaštva. EU, sa svoje strane, nudi financijsku, tehničku i makroekonomsku pomoć, lakši pristup vizama i niz mjera kojima pomaže tim zemljama da se razviju.

Zemlje južnog Mediterana povezane su s Europskom unijom od 1995. političkim, ekonomskim i diplomatskim vezama koje su poznate kao Euro-mediteransko partnerstvo koje okuplja 28 država članica Europske unije i 16 partnerskih država na južnom Mediteranu i Bliskom istoku.

Financijskom pomoći EU-a objema skupinama upravlja se u okviru Instrumenta za europsko susjedstvo i partnerstvo (ENPI).

EU osigurava financijsku pomoć za izgradnju gospodarstva u susjednim državama.

4. Kako funkcionira EU?

- ▶ Čelnici država i/ili vlada EU-a sastaju se, kao Europsko vijeće, kako bi utvrdili opće političko usmjerenje EU-a i donijeli najvažnije odluke o ključnim pitanjima.
- ▶ Vijeće, koje je sastavljeno od ministara država članica EU-a, redovito se sastaje kako bi donosilo odluke o politici i zakonodavstvu EU-a.
- ▶ Europski parlament, koji zastupa građane, dijeli zakonodavne i proračunske ovlasti s Vijećem.
- ▶ Europska komisija, koja zastupa zajedničke interese EU-a, glavno je izvršno tijelo. Ona predlaže zakone i osigurava pravilno provođenje politika EU-a.

I. Institucije koje donose odluke

Europska unija nije samo konfederacija država, ali nije niti savezna država. Njezina struktura zapravo ne pripada niti u jednu tradicionalnu pravnu kategoriju. Ona je jedinstvena i njezin se sustav donošenja odluka posljednjih 60-ak godina neprestano razvijao.

Ugovori (koji čine „primarno” zakonodavstvo) temelj su za veliku količinu „sekundarnog” zakonodavstva koje ima izravni učinak na svakodnevni život građana EU-a. Sekundarno zakonodavstvo sastoji se uglavnom od uredbi, direktiva i preporuka koje su donijele institucije EU-a.

Ti zakoni, uz opće politike EU-a, rezultat su odluka koje donose Vijeće (koje predstavlja države članice), Europski parlament (koji predstavlja građane) i Europska komisija (politički neovisno tijelo koje zastupa zajedničke europske interese). Ulogu u tome igraju i ostale institucije i tijela.

(A) EUROPSKO VIJEĆE

Europsko vijeće glavna je politička institucija EU-a. Sastoji se od čelnika država ili vlada – predsjednika i/ili premijera – svih država članica EU-a i predsjednika Europske komisije (vidjeti u nastavku). U načelu se sastaje četiri puta godišnje, u Bruxellesu. Ono ima stalnog predsjednika čija je zadaća koordinirati rad Europskog vijeća i osigurati njegov kontinuitet. Stalni se predsjednik bira (kvalificiranom većinom članova) na razdoblje od dvije i pol godine i mandat mu jednom može biti obnovljen.

Europsko vijeće utvrđuje ciljeve EU-a i smjer njihovog ostvarivanja. Osigurava poticaje na glavne političke inicijative EU-a i donosi odluke o spornim pitanjima o kojima se Vijeće ministara nije uspjelo dogovoriti. Europsko vijeće također se bavi tekućim međunarodnim problemima putem „zajedničke vanjske i sigurnosne politike” – koja predstavlja mehanizam za koordinaciju stranih politika država članica EU-a.

Demokratska Europa: zahvaljujući Ugovoru iz Lisabona, europski građani sada mogu predlagati nove zakone.

(B) VIJEĆE

Vijeće (koje je poznato i kao Vijeće ministara) sastoji se od ministara iz nacionalnih vlada EU-a. Svaka država članica predsjedava Vijećem u razdoblju od šest mjeseci. Svakom sastanku Vijeća prisustvuje jedan ministar iz svake države EU-a. Koji će ministri sudjelovati na sastanku, ovisi o temi koja je na dnevnom redu: vanjska politika, poljoprivreda, industrija, promet, zaštita okoliša itd.

Glavna je zadaća Vijeća donositi zakone EU-a. U načelu svoju odgovornost dijeli s Europskim parlamentom. Vijeće i Parlament dijele odgovornost za donošenje proračuna EU-a. Osim toga, Vijeće potpisuje međunarodne ugovore o kojima je pregovarala Komisija.

U skladu s Ugovorom iz Lisabona, Vijeće svoje odluke mora donositi jednostavnom većinom, „kvalificiranom većinom” glasova ili jednoglasno, ovisno o temi o kojoj se odlučuje.

Vijeće mora jednoglasno odlučiti o važnim pitanjima kao što su porezi, izmjene Ugovora, pokretanje nove zajedničke politike ili dopuštenje novoj državi da se pridruži Uniji.

U većini slučajeva koristi se glasovanje kvalificiranom većinom. To znači da se odluka Vijeća donosi ako je dobiven određeni minimalni broj glasova. Broj glasova koji je dodijeljen svakoj državi EU-a otprilike je sukladan broju njezinih stanovnika.

Do 1. studenoga 2014. odluka se donosila u sljedećim slučajevima:

- barem 260 od 352 glasa (tj. 73,9 %) bilo je za;
- odobrila ju je većina država članica;
- ako države koje su podržale prijedlog predstavljaju barem 62 % stanovništva EU-a.

Nakon 1. studenoga 2014., u skladu s Ugovorom iz Lisabona, sustav će biti pojednostavljen. Odluka će biti donesena ako ju je podržalo 55 % država članica i ako one predstavljaju barem 65 % stanovništva EU-a.

(C) EUROPSKI PARLAMENT (EP)

Europski parlament izabrano je tijelo koje predstavlja građane EU-a. On nadzire aktivnosti EU-a i, zajedno s Vijećem, donosi zakone EU-a. Zastupnici Europskog parlamenta (MEP) biraju se od 1979. neposredno svakih pet godina na temelju općeg prava glasa.

U 2011. je za predsjednika Parlamenta izabran Nijemac, Martin Schultz (Progresivni savez socijalista i demokrata).

U Europskom parlamentu može se čuti vaš glas.

BROJ ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU PREMA DRŽAVI	
Austrija	18
Belgija	21
Bugarska	17
Cipar	6
Češka Republika	21
Danska	13
Estonija	6
Finska	13
Francuska	74
Grčka	21
Hrvatska	11
Irska	11
Italija	73
Latvija	8
Litva	11
Luksemburg	6
Mađarska	21
Malta	6
Nizozemska	26
Njemačka	96
Poljska	51
Portugal	21
Rumunjska	32
Slovačka	13
Slovenija	8
Španjolska	54
Švedska	20
Ujedinjena Kraljevina	73
Ukupno	751

Glavne rasprave u Parlamentu odvijaju se na njegovim mjesečnim okupljanjima (koja se nazivaju „plenarne sjednice“) na kojima su obično nazočni svi zastupnici. Plenarne se sjednice obično održavaju u Strasbourgu, a dodatne u Bruxellesu. Pripremni poslovi obično se također obavljaju u Bruxellesu: „Konferencija predsjednika“ – odnosno, predsjednici političkih skupina zajedno s predsjednikom Parlamenta – utvrđuje dnevni red za plenarne sjednice dok 20 parlamentarnih odbora izrađuje nacrt izmjena zakona o kojima će se raspravljati. Svakodnevne administrativne poslove Parlamenta obavlja njegovo Glavno tajništvo sa sjedištem u Luxembourg i Bruxellesu. Svaka politička skupina ima i svoje tajništvo.

Parlament sudjeluje u zakonodavnim aktivnostima EU-a na sljedeća dva načina:

1. U okviru postupka „suodlučivanja“ koji je redovni zakonodavni postupak, Parlament s Vijećem dijeli jednaku odgovornost za donošenje zakonodavstva u svim područjima politika u kojima je potrebna „kvalificirana većina“ glasova u Vijeću. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, ta područja obuhvaćaju oko 95 % zakonodavstva EU-a. Vijeće i Parlament mogu postići dogovor već nakon prvog čitanja. Ako se nakon dva čitanja ne mogu dogovoriti, prijedlog se stavlja pred Odbor za mirenje.
2. U okviru postupka „odobranja“, Parlament mora potvrditi međunarodne ugovore EU-a (o kojima je pregovarala Komisija), uključujući novi ugovor o proširenju Europske unije.

Europski parlament također dijeli s Vijećem jednaku odgovornost za donošenje proračuna EU-a (koji predlaže Europska komisija): Parlament može odbaciti predloženi proračun i već je to u nekoliko navrata i učinio. Kada se to dogodi, potrebno je ponovno pokrenuti cijeli proračunski postupak. Korištenjem svojih proračunskih ovlasti Parlament ostvaruje značajan utjecaj nad donošenjem politika u EU-u.

I na kraju, Europski parlament obavlja demokratski nadzor nad Unijom, posebno nad Europskom komisijom. Svake pet godina, kada dođe vrijeme za imenovanje nove Komisije, novoizabrani Europski parlament može – jednostavnom većinom glasova – odobriti ili odbaciti kandidata Europskog vijeća za mjesto predsjednika Komisije. U tome će se glasovanju jasno odražavati rezultati posljednjih izbora za EP. Parlament također obavlja razgovor sa svakim predloženim članom Komisije prije glasanja o tome hoće li odobriti novu Komisiju u cjelini.

Parlament u svakom trenutku može razriješiti cijelu Komisiju donošenjem prijedloga za izglasavanje nepovjerenja. Za to je potrebna dvotrećinska većina glasova. Parlament također nadzire svakodnevno upravljanje politikama EU-a dostavljanjem usmenih i pisanih pitanja Komisiji i Vijeću.

(D) EUROPSKA KOMISIJA

Europska komisija ključna je institucija EU-a. Ona je jedina koja ima pravo izrađivati prijedloge za nove zakone EU-a koje šalje Vijeću i Parlamentu na raspravu i donošenje.

Njezini se članovi imenuju na pet godina međusobnim dogovorom između država članica te uz suglasnost Europskog parlamenta (kako je prethodno opisano). Komisija odgovara Parlamentu te, ako joj Parlament izglasa nepovjerenje, cijela Komisija mora odstupiti s dužnosti.

Komisija je sastavljena od po jednog člana iz svake države EU-a, uključujući predsjednika Komisije i visokog predstavnika Unije za vanjsku i sigurnosnu politiku, koji je jedan od potpredsjednika Komisije.

Komisija u izvršavanju svojih ovlasti ima značajan stupanj neovisnosti. Njezin je posao zagovarati zajedničke interese, što znači da ne smije primati upute od vlade bilo koje od država članica. Ona kao „čuvar Ugovora” mora osigurati da se uredbe i direktive koje donose Vijeće i Parlament provode u državama članicama. U protivnom, Komisija može stranu koja počini prekršaj poslati na Sud Europske unije kako bi je prisilila da postupi u skladu sa zakonima EU-a.

Sud EU-a osigurava potpuno poštovanje europskog zakonodavstva. Potvrdio je npr. zabranu diskriminacije radnika s invaliditetom.

Kao izvršno tijelo EU-a, Komisija izvršava odluke koje je donijelo Vijeće u područjima kao što je zajednička poljoprivredna politika. Ona ima široke ovlasti upravljanja zajedničkim politikama EU-a, kao što su istraživanje i tehnologija, pomoć prekomorskim zemljama i regionalni razvoj. Komisija također upravlja proračunom za te politike.

Članovima Komisije pomaže služba, koja se uglavnom nalazi u Bruxellesu i Luxembourg, i koja je podijeljena na 44 odjela i službe. Postoji također niz agencija koje su uspostavljene za izvršavanje posebnih zadaća za Komisiju i koje se uglavnom nalaze u drugim europskim gradovima.

(E) SUD EUROPSKE UNIJE

Sud Europske unije, koji se nalazi u Luxembourg, sastavljen je od jednog suca iz svake države EU-a kojima pomaže devet nezavisnih odvjetnika. Imenuju ih vlade država članica zajedničkom suglasnošću na razdoblje od šest godina i mogu biti ponovno imenovani. Zajamčena je njihova neovisnost. Sud osigurava poštovanje zakonodavstva EU-a i pravilno tumačenje i primjenu Ugovora.

(F) EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA

Europska središnja banka (ESB), u Frankfurtu, odgovorna je za upravljanje eurom i monetarnom politikom EU-a (vidjeti poglavlje 7. „Euro”). Njezine su glavne zadaće održavanje stabilnosti cijena i nadzor banaka u europodručju.

(G) REVIZORSKI SUD

Europski revizorski sud, čije je sjedište u Luxembourg, osnovan je 1975. Ima po jednog člana iz svake države EU-a koji je imenovan na razdoblje od šest godina na temelju dogovora između država članica nakon savjetovanja s Europskim parlamentom. Revizorski sud provjerava jesu li zaprimljeni svi prihodi Unije i jesu li svi troškovi nastali na zakonit i pravilan način te upravlja li se ispravno proračunom EU-a.

II. Ostala tijela

(A) EUROPSKI GOSPODARSKI I SOCIJALNI ODBOR

Pri odlučivanju u nizu područja politika, Vijeće i Komisija savjetuju se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom (EGSO). Njegovi članovi predstavljaju različite gospodarske i socijalne interesne skupine koje zajednički čine „organizirano civilno društvo” i Vijeće ih imenuje na razdoblje od pet godina.

(B) ODBOR REGIJA

Odbor regija (CoR) sastoji se od predstavnika regionalne i lokalne vlasti. Predlažu ih države članice, a imenuje Vijeće na mandat od pet godina. Vijeće i Komisija moraju se savjetovati s CoR-om o temama važnim za regije, a on može također izdavati mišljenja na vlastitu inicijativu.

(C) EUROPSKA INVESTICIJSKA BANKA

Europska investicijska banka (EIB), sa sjedištem u Luxembourg, daje zajmove i jamstva kao pomoć manje razvijenim regijama EU-a i kako bi pridonijela konkurentnosti poduzeća.

5. Što radi EU?

- ▶ *Europska unija djeluje na mnogim područjima politika u kojima svojim aktivnostima donosi koristi državama članicama. Ta su područja sljedeća:*
 - *inovacijske politike, kojima se uvode najmodernije tehnologije u područja kao što su zaštita okoliša, istraživanje i razvoj (R&D) i energija,*
 - *politike solidarnosti (poznate i pod nazivom kohezijske politike) u regionalnim, poljoprivrednim i društvenim pitanjima.*
- ▶ *Unija financira te politike godišnjim proračunom koji joj omogućuje nadopunjavanje i dodavanje vrijednosti djelovanjima koja se poduzimaju na nacionalnoj razini. Proračun EU-a mali je u usporedbi s ukupnim bogatstvom njezinih država članica: predstavlja najviše 1,06 % zbroja bruto nacionalnog dohotka država članica.*

I. Inovacijske politike

Europska unija svojim aktivnostima utječe na svakodnevni život svojih građana baveći se stvarnim izazovima s kojima se društvo suočava: zaštita okoliša, zdravlje, tehnološke inovacije, energija itd.

(A) OKOLIŠ I ODRŽIVI RAZVOJ

Cilj je EU-a spriječiti klimatske promjene značajnim smanjenjem emisija stakleničkih plinova. U prosincu 2008. Europsko vijeće dogovorilo se da će, do 2020., Europska unija smanjiti emisije za barem 20 % (u usporedbi s razinama iz 1990.), povećati udio obnovljive energije na tržištu na 20 % i smanjiti ukupnu potrošnju energije za 20 %.

Države EU-a dogovorile su se o obvezujućem zakonodavstvu kojim će to ostvariti. Većina aktivnosti usmjerena je na ulaganje u nove tehnologije koje donose gospodarski rast i radna mjesta. Cilj je „programa trgovanja emisijama” u cijelom EU-u osigurati učinkovito smanjenje emisija na tražene razine.

EU se također bavi brojnim drugim pitanjima zaštite okoliša, uključujući buku, otpad, zaštitu prirodnih staništa, ispušne plinove, kemikalije, industrijske nesreće i čistoću vode za kupanje. Također planira kolektivan pristup sprječavanju prirodnih katastrofa i katastrofa koje uzrokuje čovjek, kao što su istjecanja nafte ili šumski požari.

Europska unija stalno unaprjeđuje svoje zakonodavstvo kako bi osigurala bolju zaštitu zdravlja ljudi. Na primjer, prerađeno je zakonodavstvo EU-a i njime su zamijenjena prethodna pojedinačna pravila s jedinstvenim sustavom pod nazivom REACH – što znači registracija, evaluacija i odobrenje kemikalija. Sustav se koristi središnjom bazom podataka kojom upravlja Europska agencija za kemikalije koja se nalazi u Helsinkiju. Cilj je spriječiti onečišćenje zraka, vode, tla i zgrada, očuvati bioraznolikost i poboljšati zdravlje i sigurnost građana EU-a te istovremeno očuvati konkurentnost europske industrije.

© Matthias Kulka/Corbis

EU je na čelu borbe protiv klimatskih promjena i poticanja održivog razvoja.

EU potiče inovacije i istraživanje poput „Galilea”, europskog globalnog satelitskog navigacijskog sustava.

© P. Carril/ESA

(B) TEHNOLOŠKE INOVACIJE

Osnivači Europske unije pravilno su uvidjeli da će buduće blagostanje Europe ovisiti o njezinoj sposobnosti da ostane svjetski tehnološki vođa. Uočili su prednosti zajedničkog europskog istraživanja. Tako su 1958., uz EEZ, osnovali Euratom – Europsku zajednicu za atomsku energiju. Njezin je cilj omogućiti državama EU-a da zajedno iskorištavaju nuklearnu energiju za mirnodopske svrhe uz pomoć Zajedničkog istraživačkog centra (ZIC). On se sastoji od sedam instituta na pet lokacija: Ispra (Italija), Karlsruhe (Njemačka), Petten (Nizozemska), Geel (Belgija) i Sevilja (Španjolska).

Međutim, kako bi moglo biti u tijeku sa sve većim tržišnim natjecanjem, bilo je potrebno diversificirati europsko istraživanje – i srušiti prepreke između nacionalnih istraživačkih programa te okupiti velik broj znanstvenika i pomoći im da nađu industrijske primjene za svoja otkrića.

Zajedničkim istraživanjem na razini EU-a trebali bi se nadopunjavati nacionalni istraživački programi. Usredotočeno je na projekte u okviru kojih se okupljaju mnogobrojni laboratoriji u mnogim državama EU-a. Njime se također podržavaju temeljna istraživanja u područjima kao što su kontrolirana termonuklearna fuzija – potencijalno nepresušan izvor energije za 21. stoljeće. Osim toga, potiče se istraživanje i tehnološki razvoj u ključnim industrijama kao što su elektronika i računala, koji su suočeni s jakom konkurencijom izvan Europe.

Cilj je EU-a potrošiti 3 % svog BDP-a na istraživanje. Istraživanja EU-a financiraju se kroz niz „okvirnih programa”. Najveći dio proračuna koji premašuje 50 milijardi eura troši se na istraživanje u područjima kao što su zdravstvo, hrana i poljoprivreda, informacijska i komunikacijska tehnologija, nanoznanosti, energija, okoliš, promet, sigurnost te svemirske i socioekonomske znanosti. Ostalim se programima promiče međunarodna suradnja u vodećim istraživačkim projektima i pruža potpora istraživačima i razvoju njihove karijere.

(C) ENERGETIKA

Fosilna goriva – nafta, prirodni plin i ugljen – osiguravaju oko 75 % potrošene energije u EU-u. Sve veća količina tih fosilnih goriva uvozi se iz zemalja izvan EU-a. Trenutačno se uvozi više od polovice svih energenata. EU će stoga biti sve osjetljiviji na prekid opskrbe ili na nagla povećanja cijena uzrokovana međunarodnim krizama. Potrošnju fosilnih goriva također je potrebno smanjiti radi zaustavljanja globalnog zatopljanja.

U budućnosti će biti potrebno poduzeti razne korake, kao što je štednja energije kroz njezinu inteligentniju uporabu, razvoj alternativnih izvora energije (posebno obnovljivih izvora energije u Europi) i povećanje međunarodne suradnje. Istraživanje i razvoj u području energije u Europi usmjereni su na solarnu energiju, vjetroenergiju, biomasu i nuklearnu energiju. Postoje i projekti za razvoj pilot-projekata za razvoj hvatanja CO₂ i postizanje tržišne održivosti vozila s gorivim ćelijama na vodik. EU je uložio u projekt „čisto nebo” za razvoj zrakoplova koji manje onečišćuju okoliš i čiji proračun iznosi 1,6 milijardi eura.

II. Politike solidarnosti

Kako bi se osiguralo ispravno funkcioniranje jedinstvenog tržišta (vidjeti poglavlje 6.), potrebno je ispraviti nejednakosti na tome tržištu. To je svrha „politika solidarnosti” EU-a usmjerenih na razvoj nedovoljno razvijenih regija i gospodarskih sektora koji su u problemima. EU mora također pomagati u restrukturiranju industrija koje su pogođene sve većim tržišnim natjecanjem na međunarodnoj razini.

(A) REGIONALNA POMOĆ I KOHEZIJSKA POLITIKA

U skladu s proračunom EU-a za razdoblje 2014.–2020., iz kohezijske će se politike 325 milijardi eura uložiti u države članice Europske unije, njihove regije i gradove, u cilju promicanja ciljeva poticanja rasta i stvaranja radnih mjesta diljem EU-a te u cilju suzbijanja klimatskih promjena, energetske ovisnosti i socijalne isključenosti.

Ti se ciljevi financiraju iz posebnih fondova EU-a kojima se nadopunjuju ili potiču ulaganja iz privatnog sektora i nacionalnih i regionalnih vlada:

- **Europski fond za regionalni razvoj** (EFRR) koristi se za financiranje projekata regionalnog razvoja i za poticanje gospodarstva u regijama koje zaostaju u razvoju. To uključuje ponovni razvoj industrijskih regija koje propadaju.
- **Europski socijalni fond** (ESF) koristi se za financiranje strukovnog usavršavanja i kao pomoć ljudima da pronađu posao.
- **Iz Kohezijskog fonda** financira se prometna infrastruktura i projekti zaštite okoliša u državama EU-a čiji je BDP po glavi stanovnika niži od 90 % prosjeka EU-a.

(B) ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA (ZPP) I ZAJEDNIČKA RIBARSTVENA POLITIKA (ZRP)

Ciljevi ZPP-a, utvrđeni u izvornom Rimskom ugovoru iz 1957., bili su osigurati pristojan životni standard poljoprivrednicima, stabilizirati tržišta, osigurati da roba dolazi do kupaca po razumnim cijenama i modernizirati poljoprivrednu infrastrukturu. Ti su ciljevi u velikoj mjeri ostvareni. Osim toga, potrošačima je danas osigurana sigurnost opskrbe i cijene poljoprivrednih proizvoda održavaju se na stabilnoj razini, zaštićene od promjena na svjetskom tržištu. Politika se financira iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR).

Međutim, ZPP je postao žrtva vlastitog uspjeha. Proizvodnja je rasla puno brže od potrošnje i snažno je opterećen proračun EU-a. Kako bi se mogao riješiti taj problem, bilo je potrebno ponovno definirati poljoprivrednu politiku. Reforma počinje pokazivati rezultate: proizvodnja je ograničena.

Nova je uloga poljoprivredne zajednice osigurati određenu količinu gospodarskih aktivnosti u svakom poljoprivrednom području i zaštititi raznolikost europskog krajolika. Ta raznolikost i priznanje „ruralnog načina života” – život ljudi u skladu sa zemljištem – važan su dio europskog identiteta. Nadalje, europska poljoprivreda igra važnu ulogu u borbi protiv klimatskih promjena, zaštiti životinja i prehrani u svijetu.

Europska komisija predstavlja EU u međunarodnim pregovorima u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO). EU bi želio da WTO pridaje veću važnost kvaliteti hrane, načelu prethodne zaštite („bolje spriječiti nego liječiti”) i dobrobiti životinja.

Poljoprivredom se mora osigurati sigurna i kvalitetna hrana.

Europska komisija želi da se u okviru ZPP-a prednost daje održivosti europske poljoprivrede, dovoljnoj zaštiti poljoprivrednika od nestabilnih tržišta, očuvanju bioraznolikosti i zaštiti lokalnih i regionalnih specijaliziranih proizvoda.

Europska unija također je provela reformu svoje ribarstvene politiku. Glavni je cilj reforme očuvati riblje stokove (kao što je ugrožena plavoperajna tuna) i smanjiti kapacitet ribarskih flota te istovremeno pružiti financijsku pomoć osobama koje napuste ribarsku industriju.

(C) SOCIJALNA DIMENZIJA

Cilj je socijalne politike EU-a ispraviti najočitije nejednakosti u europskom društvu. Europski socijalni fond (ESF) osnovan je 1961. s ciljem poticanja stvaranja radnih mjesta i kao pomoć radnicima kod prelaska s jedne vrste posla i/ili zemljopisnog područja u drugo.

Financijska pomoć nije samo način na koji EU želi unaprijediti društvene uvjete u Europi. Samom pomoći nikada se ne bi mogli riješiti svi problemi uzrokovani gospodarskom krizom ili nedovoljnim regionalnim razvojem. Dinamičnim učincima rasta mora se, prije svega, poticati društveni napredak. To ide ruku pod ruku sa zakonodavstvom kojim se jamči stabilan skup minimalnih prava. Neka od tih prava sadržana su u Ugovorima, odnosno, pravo žena i muškaraca na jednaku plaću za jednaki rad. Druga su utvrđena u direktivama o zaštiti radnika (zdravlje i sigurnost na radu) i o osnovnim standardima sigurnosti.

U Povelji o osnovnim socijalnim pravima, koja je postala sastavni dio Ugovora 1997., utvrđena su prava koja moraju uživati svi radnici u EU-u: sloboda kretanja, poštena plaća; bolji uvjeti rada; društvena zaštita; pravo na okupljanje u udruženja i poduzimanje kolektivnog pregovaranja; pravo na stručno usavršavanje; ravnopravnost muškaraca i žena, informacije o radnicima, savjetovanje i sudjelovanje; zdravstvena zaštita i sigurnost na radnom mjestu; zaštita djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom.

III. Plaćanje za Europu: proračun EU-a

Europska unija ima godišnji proračun za financiranje svojih politika koji je u 2014. iznosio više od 142 milijarde eura. To je 1,06 % ukupnog bruto nacionalnog dohotka svih država članica zajedno.

Taj se proračun financira iz onoga što se naziva „vlastita sredstva EU-a”. Sredstva se uglavnom pribavljaju iz:

- carina na proizvode uvezene u EU, uključujući namete na poljoprivredne proizvode;
- postotka poreza na dodanu vrijednost (PDV) koji se naplaćuje na robe i usluge u EU-u;
- doprinosa država članica sukladno njihovim bogatstvima.

Raščlambu potrošnje moguće je prikazati u proračunu za 2014.:

- pametan i uključiv rast: 64 milijarde eura, uključujući strukturne fondove, Kohezijski fond, programe istraživanja i transeuropske prometne i energetske mreže;
- prirodni resursi: 60 milijardi eura, uglavnom za poljoprivredu, ruralni razvoj i okoliš;
- sigurnost i građanstvo (vidjeti poglavlje 10.): 2 milijarde eura;
- EU kao globalni partner (pomoć, trgovina itd.): 8 milijardi eura;
- administrativni troškovi: 8 milijardi eura.

Svaki godišnji proračun dio je sedmogodišnjeg proračunskog ciklusa koji je poznat kao „višegodišnji financijski okvir”. Njega priprema Europska komisija i moraju ga jednoglasno odobriti države članice te se o njemu mora pregovarati i postići dogovor s Europskim parlamentom. Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2014.–2020. donesen je 2013. Opća granica za potrošnju smanjena je za oko 3 % u odnosu na prethodno razdoblje 2007.–2013.

Tim se planom potrošnje svejedno nastoji potaknuti rast i stvaranje radnih mjesta u Europi, poticati zelenija poljoprivreda i uspostaviti Europa koja je ekološki osvještenija i istaknuta na međunarodnoj razini. Povećana su sredstva za istraživanje i inovacije, obrazovanje i osposobljavanje i vanjske odnose. Za borbu protiv zločina i terorizma te za politike migracija i azila koristit će se posebna sredstva. Očekuje se da će potrošnja za sprječavanje klimatskih promjena činiti barem 20 % potrošnje EU-a u razdoblju 2014.–2020.

TKO RADI ŠTO? PODJELA NADLEŽNOSTI IZMEĐU EU-a I NJEGOVIH DRŽAVA ČLANICA

EUROPSKA UNIJA NADLEŽNA JE ZA SLJEDEĆA PODRUČJA:

- ▶ carinsku uniju
- ▶ pravila tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu
- ▶ monetarnu politiku za države koje upotrebljavaju euro
- ▶ očuvanje morskih bioloških resursa u okviru zajedničke ribarstvene politike
- ▶ zajedničku trgovinsku politiku
- ▶ sklapanje međunarodnog ugovora kada je on predviđen u zakonodavstvu EU-a

EUROPSKA UNIJA I NJEZINE DRŽAVE ČLANICE DIJELE NADLEŽNOST ZA SLJEDEĆA PODRUČJA:

- ▶ jedinstveno tržište
- ▶ aspekte socijalne politike definirane u Ugovoru iz Lisabona
- ▶ ekonomsku i socijalnu koheziju
- ▶ poljoprivredu i ribarstvo, osim za očuvanje pomorskih bioloških resursa
- ▶ okoliš
- ▶ zaštitu potrošača
- ▶ promet
- ▶ transeuropske mreže
- ▶ energiju
- ▶ stvaranje područja slobode, sigurnosti i pravde
- ▶ aspekte zajedničkih sigurnosnih izazova u vezi s javnim zdravljem, u skladu s definicijom iz Ugovora iz Lisabona
- ▶ istraživanje, tehnološki razvoj i svemir
- ▶ razvojnu suradnju i humanitarnu pomoć

PODRUČJA ZA KOJA SU ODGOVORNE DRŽAVE ČLANICE I U KOJIMA IM EU MOŽE PRUŽATI POMOĆ ILI KOORDINIRATI NJIHOVE AKTIVNOSTI:

- ▶ zaštita i poboljšanje zdravlja ljudi
- ▶ industrija
- ▶ kultura
- ▶ turizam
- ▶ obrazovanje, strukovno usavršavanje, mladi i sport
- ▶ civilna zaštita
- ▶ administrativna suradnja

6. Jedinstveno tržište

- ▶ *Jedinstveno tržište jedno je od najvećih postignuća Europske unije. Ograničenja vezana uz trgovinu i tržišno natjecanje postupno su uklonjena te je, uslijed toga, porastao životni standard.*
- ▶ *Jedinstveno tržište još nije postalo jedinstveno gospodarstvo: u nekim sektorima (posebno usluge od općeg interesa) još uvijek se primjenjuju nacionalni zakoni. Sloboda pružanja usluga korisna je jer pridonosi poticanju gospodarske aktivnosti.*
- ▶ *Uslijed financijske krize koja je počela 2008., EU je postržio svoje financijsko zakonodavstvo.*
- ▶ *EU je s godinama uveo niz politika (promet, tržišno natjecanje, itd.) kako bi pomogao osigurati da što više poduzeća i potrošača ima koristi od otvaranja jedinstvenog tržišta.*

I. Postizanje cilja utvrđenog za 1993. godinu

(A) OGRANIČENJA ZAJEDNIČKOG TRŽIŠTA

Ugovorom iz 1957. kojim je osnovana Europska ekonomska zajednica (EEZ) omogućeno je ukidanje carinskih barijera između država članica i primjena zajedničke carinske tarife na robu iz zemalja izvan EEZ-a. Taj je cilj ostvaren 1. srpnja 1968.

Međutim, carinska davanja samo su jedan aspekt protekcionizma. Tijekom 1970-ih druge su prepreke trgovini onemogućavale potpuno ostvarenje zajedničkog tržišta. Tehničke norme, zdravstveni i sigurnosni standardi, kontrola razmjene i nacionalni propisi kojima se uređuje pravo za obavljanje nekih djelatnosti ograničavali su slobodu kretanja osoba, robe i kapitala.

(B) CILJ IZ 1993.

Komisija je u lipnju 1985., pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa, objavila Bijelu knjigu u kojoj su navedeni planovi za ukidanje svih fizičkih, tehničkih i poreznih prepreka slobodi kretanja unutar EU-a u roku od sedam godina. Cilj je bio poticati rast trgovine i industrijskih aktivnosti na „jedinstvenom tržištu” – velikom, ujedinjenom gospodarskom prostoru koji može parirati Sjedinjenim Državama.

Pregovori između vlada država članica završili su donošenjem novog ugovora – Jedinstvenog europskog akta – koji je stupio na snagu u srpnju 1987. Njegove su odredbe uključivale sljedeće:

- proširenje ovlasti EEZ-a u nekim područjima politika (kao što su socijalna politika, istraživanje i okoliš);
- uspostavljanje jedinstvenog tržišta do kraja 1992.;
- češće korištenje većinskog glasanja u Vijeću ministara u cilju lakšeg donošenja odluka o jedinstvenom tržištu.

II. Napredak u izgradnji jedinstvenog tržišta

(A) FIZIČKE PREPREKE

Ukinute su sve granične kontrole roba unutar EU-a, kao i carinska kontrola ljudi, ali policija još uvijek obavlja nasumične provjere u sklopu borbe protiv kriminala i droga.

U srpnju 1985. pet od 10 država članica potpisalo je Schengenski sporazum u skladu s kojim su njihove nacionalne policijske snage počele zajedno raditi i uspostavljena je zajednička politika za azil i vize. Na taj su se način mogle potpuno ukinuti provjere osoba na granicama između schengenskih zemalja (vidjeti poglavlje 10. Europa slobode, sigurnosti i pravde). Danas schengensko područje sačinjava 26 europskih država od kojih četiri nisu članice Europske unije (Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska).

(B) TEHNIČKE PREPREKE

Države EU-a pristale su uzajamno priznati pravila o prodaji većine robe. Zahvaljujući poznatoj presudi Suda Europske unije iz 1979., „Cassis de Dijon”, svaki proizvod koji je zakonito proizveden i koji se prodaje u jednoj državi članici mora se moći staviti na tržište u svim ostalima.

U odnosu na usluge, države EU-a uzajamno priznaju ili koordiniraju svoja nacionalna pravila kojima se osobama omogućuje bavljenje zanimanjima u područjima kao što su pravo, medicina, turizam, bankarstvo ili osiguranje. Međutim, sloboda kretanja osoba još nije u potpunosti ostvarena. Unatoč direktivi o priznavanju profesionalnih kvalifikacija iz 2005., još uvijek postoje prepreke koje osobama onemogućuju preseljenje ili bavljenje određenom djelatnošću u drugoj državi EU-a. Kvalificirane osobe (odvjetnici ili liječnici, građevinski radnici ili vodoinstalateri) mogu se sve

Otvaranjem telekomunikacijskog tržišta tržišnom natjecanju u EU-u značajno su smanjeni troškovi.

slobodnije baviti svojim zanimanjem bilo gdje u Europskoj uniji.

Europska komisija poduzela je korake za poboljšanje mobilnosti radnika, a posebno kako bi osigurala da se obrazovne diplome i kvalifikacije za radna mjesta dobivene u jednoj državi članici priznaju u svim ostalima.

(C) POREZNE PREPREKE

Porezne prepreke smanjene su djelomičnim usklađivanjem nacionalnih stopa PDV-a, što moraju dogovoriti države članice EU-a. Osim toga, u srpnju 2005. na snagu je stupio sporazum između država članica EU-a i nekih drugih država (uključujući Švicarsku) o oporezivanju prihoda od ulaganja.

(D) JAVNI UGOVORI

Bez obzira na to tko ih dodjeljuje, za javne ugovore u bilo kojoj državi EU-a sada ponude mogu slati ponuđači iz bilo koje države EU-a. To je uređeno direktivama EU-a o uslugama, robu i radovima u mnogim sektorima, uključujući vodu, energiju i telekomunikacije.

Jedinstveno tržište koristi svim potrošačima. Na primjer, zbog otvaranja nacionalnog tržišta za usluge cijena telefonskih poziva smanjila se na samo dio cijena od prije 10 godina. Cijene zrakoplovnih karata u Europi značajno su smanjene zbog pritiska konkurencije.

III. Radovi u tijeku

(A) FINANCIJSKE USLUGE

U 2008. je, kao posljedica krize hipoteka u Sjedinjenim Državama, svjetske bankovne sustave i gospodarstva pogodila velika financijska kriza koja je Europsku uniju bacila u recesiju u 2009. Jedna od naknadnih reakcija

bila je reforma financijskog sustava radi postizanja veće transparentnosti i odgovornosti. U cijeloj su Europi uspostavljena nadzorna tijela za provođenje nadzora nad bankama. Novim pravilima EU-a predviđena je bolja zaštita bankovnih pologa, povećanje iznosa kapitala koji banke moraju držati kako bi bile stabilnije, uređeni su složeni financijski proizvodi i određena su ograničenja na bonuse direktora banaka.

(B) PIRATSTVO I KRIVOTVORENJE

Proizvode EU-a potrebno je zaštititi od piratstva i krivotvorenja. Europska komisija procjenjuje da ti zločini svake godine koštaju EU tisuće radnih mjesta. Zbog toga Komisija i nacionalne vlade rade na proširenju zaštite autorskih prava i patenata.

IV. Politike na kojima se temelji jedinstveno tržište

(A) PROMET

Aktivnosti EU-a bile su usmjerene uglavnom na osiguranje slobode pružanja usluga u kopnenom prometu. To posebno znači davanje slobodnog pristupa prijevoznicima međunarodnom prometnom tržištu i dopuštanje da prijevoznici iz bilo koje države EU-a mogu poslovati u svim drugim državama EU-a. EU također radi na osiguranju poštenog tržišnog natjecanja u cestovnom prometu usklađivanjem (na primjer) pravila o kvalifikacijama radnika i pristupu tržištu, slobode poslovnog nastana i pružanja usluga, vremena vožnje i sigurnosti na cestama.

Zračnim prometom u Europi nekada su vladali nacionalni prijevoznici i zračne luke u državnom vlasništvu. Sve se to promijenilo s jedinstvenim tržištem. Svi zračni prijevoznici EU-a sada mogu pružati usluge zračnog prometa na bilo kojoj ruti unutar EU-a i mogu određivati cijene na bilo kojoj razini na kojoj to žele. Uslijed toga otvorene su brojne nove rute

i značajno su smanjene cijene. Koristi su imali putnici, zračni prijevoznici, zračne luke i zaposlenici.

Putnici također imaju koristi od rastućeg tržišnog natjecanja između željezničkih prijevoznika. Na primjer, od 2010. na postajama za brze vlakove u Francuskoj i Italiji staju francuski i talijanski vlakovi.

Na špediciju – bez obzira na to obavljaju li je europska poduzeća ili plovila koja plove pod zastavom država izvan EU-a – primjenjuju se pravila tržišnog natjecanja EU-a. Cilj je tih pravila boriti se protiv nepoštene prakse cijena (prikladne zastave) i ukloniti teške poteškoće s kojima se suočava brodograditeljska industrija u Europi.

Od početka 21. stoljeća Europska unija financira ambiciozne nove tehnološke projekte, kao što su satelitski navigacijski sustav Galileo, europski sustav za upravljanje željezničkim prometom i SESAR – program za modernizaciju sustava za zračnu navigaciju. Postrožena su pravila o sigurnosti cestovnog prometa (u vezi s pitanjima kao što su održavanje vozila, prijevoz opasnih tvari i sigurnost cesta). Prava putnika bolje su zaštićena zahvaljujući Povelji o pravima putnika u zračnom prometu i nedavno donesenom europskom zakonodavstvu o pravima željezničkih putnika. Popis nesigurnih zračnih prijevoznika koji su zabranjeni u EU-u prvi put je objavljen 2005.

(B) TRŽIŠNO NATJECANJE

Politikom tržišnog natjecanja EU-a nastoji se osigurati da tržišno natjecanje na europskom jedinstvenom tržištu nije samo besplatno, već je i pošteno. Europska komisija provodi svoju politiku i, zajedno sa Sudom Europske unije, osigurava poštovanje te politike.

Svrha je te politike spriječiti da poslovni kartel, pomoć javnih tijela ili nepošteni monopol utječu na narušavanje tržišnog natjecanja na jednom tržištu.

Svaki sporazum na koji se primjenjuju pravila iz Ugovora uključena poduzeća moraju prijaviti Europskoj komisiji. Komisija može kaznu odrediti neposredno bilo kojem poduzeću koje prekrši pravila tržišnog natjecanja ili ne dostavi traženu obavijest – kao što je slučaj s Microsoftom koji je kažnjen s 900 milijuna eura 2008.

Ako država članica EU-a nezakonito dodijeli potporu, ili ne dostavi obavijest o potpori, Komisija može tražiti povrat tog iznosa. Komisija mora također biti obaviještena u slučaju spajanja ili preuzimanja koje bi moglo dovesti do toga da poduzeće ima dominantni položaj na određenom tržištu.

(C) ZAŠTITA POTROŠAČA I JAVNOG ZDRAVLJA

Cilj je zakonodavstva EU-a u tome području svim potrošačima pružiti isti stupanj financijske i zdravstvene zaštite, bez obzira na to gdje u Europskoj uniji žive, putuju ili kupuju. Potreba za zaštitom diljem EU-a došla je u središte pozornosti krajem 1990-ih uslijed problema sa sigurnošću hrane kao što su „kravlje ludilo” (BSE). Kako bi se osigurala čvrsta znanstvena osnova za zakonodavstvo o sigurnosti hrane, 2002. je osnovana Europska agencija za sigurnost hrane (EFSA).

Zaštita potrošača u cijelom EU-u potrebna je i u mnogim drugim područjima zbog čega postoje brojne direktive EU-a o sigurnosti kozmetičkih proizvoda, igračka, vatrometa itd. Europska agencija za lijekove (EMA) osnovana je 1993. za ocjenjivanje zahtjeva za odobrenje za stavljanje medicinskih proizvoda na europsko tržište. Niti jedan lijek ne može se staviti na tržište u EU-u bez odobrenja.

Europska unija također poduzima postupke za zaštitu potrošača od lažnog i zavaravajućeg oglašavanja, neispravnih proizvoda i zlouporabe u područjima kao što su potrošački krediti i prodaja putem kataloga ili interneta.

© Image Broker/Belga

Novim pravilima EU-a o gospodarskom i financijskom upravljanju pridonijelo se jačanju bankarskog sektora.

7. Euro

- ▶ Euro je jedinstvena valuta koju dijeli 18 od 28 država članica Europske unije. Prvo se 1999. počeo koristiti za bezgotovinske transakcije, a zatim, 2002., za sva plaćanja, kada su izdane novčanice i kovanice eura.
- ▶ Od svake nove države članice EU-a očekuje se da uvede euro čim ispuni potrebne kriterije. Dugoročno bi se sve države članice EU-a trebale pridružiti europodručju.
- ▶ Euro potrošačima u Europi donosi značajne prednosti. Putnici su pošteđeni troška i opterećenja promjene valuta. Kupci mogu izravno uspoređivati cijene u različitim državama. Cijene su stabilne zahvaljujući Europskoj središnjoj banci čiji je posao održavati tu stabilnost. Osim toga, uz američki dolar, euro je postao glavna valuta za rezerve. Za vrijeme nedavne financijske krize, države europodručja koje imaju zajedničku valutu bile su zaštićene od devalvacije uzrokovane tržišnim natjecanjem i od špekulacija.
- ▶ Zbog strukturnih slabosti gospodarstava nekih država članica euro je izložen špekulativnim napadima. Radi suzbijanja tih rizika EU je uspostavio instrumente za solidarnost koji su tijekom krize pomogli najzaduženijim vladama. Ključno je pitanje za budućnost kako ostvariti bolju koordinaciju i veću ekonomsku solidarnost između država članica koje moraju osigurati dobro upravljanje svojim javnim financijama i smanjiti proračunski deficit.

I. Kako je nastao euro

(A) EUROPSKI MONETARNI SUSTAV

Sjedinjene Države odlučile su 1971. ukinuti čvrstu vezu između dolara i službene cijene zlata, koja je omogućavala globalnu monetarnu stabilnost nakon Drugog svjetskog rata. Time je prestao postojati sustav fiksnih tečajnih stopa. Guverneri središnjih banaka država EEZ-a odlučili su ograničiti promjene tečaja između njihovih valuta na najviše 2,25 % i tako su stvorili „europski monetarni sustav (EMS)”, koji je postao operativan u ožujku 1979.

(B) OD EMS-a DO EMU-a

Na Europskom vijeću u Madridu u lipnju 1989. vođe EU-a donijeli su plan za ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) koji se sastoji od tri faze. Taj je plan postao dio Ugovora o Europskoj uniji (Ugovora iz Maastrichta) koji je Europsko vijeće donijelo u prosincu 1991.

II. Ekonomska i monetarna unija

(A) TRI FAZE

Prva je faza, koja je započela 1. srpnja 1990., obuhvaćala sljedeće:

- potpuno slobodno kretanje kapitala unutar EU-a (ukidanje devizne kontrole);
- povećanje strukturnih fondova u cilju povećanja napora usmjerenih na uklanjanje nejednakosti između europskih regija;
- ekonomska konvergencija putem višestranog nadzora gospodarskih politika država članica.

Druga faza započela je 1. siječnja 1994. Obuhvaćala je sljedeće:

- uspostavu Europskog monetarnog instituta (EMI) u Frankfurtu. EMI je bio sastavljen od guvernera središnjih banaka država EU-a;
- osiguranje (ili zadržavanje) neovisnosti nacionalnih središnjih banaka o državnom nadzoru;
- uvođenje pravila za ograničavanje nacionalnog proračunskog deficita.

Treća faza bio je postupak rođenja eura. Između 1. siječnja 1999. i 1. siječnja 2002. euro je postupno uveden kao zajednička valuta država članica EU-a koje su sudjelovale (Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska). Europska središnja banka (ESB) preuzela je posao EMI-ja i postala je odgovorna za monetarnu politiku, koja se sada definira i provodi u novoj valuti.

Tri su države (Danska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina) odlučile, iz političkih i tehničkih razloga, da neće prihvatiti euro kada je uveden. Slovenija se pridružila europodručju 2007., nakon nje su slijedili Cipar i Malta 2008., Slovačka 2009., Estonija 2011. i Latvija 2014.

Europodručje stoga obuhvaća 18 država EU-a i svaka od novih država članica pridružit će mu se kada ispuni nužne uvjete.

(B) KRITERIJI KONVERGENCIJE

Kako bi se mogla pridružiti europodručju, svaka država EU-a mora zadovoljiti sljedećih pet kriterija konvergencije:

- **Stabilnost cijena:** stopa inflacije ne smije premašiti 1,5 % prosječnih stopa inflacija tri države članice s najnižom inflacijom.
- **Kamate:** dugoročne kamate ne smiju se mijenjati za više od 2 % u odnosu na prosječne kamatne stope u tri države članice s najnižom stopom.
- **Deficiti:** nacionalni proračunski deficiti moraju biti ispod 3 % BDP-a.
- **Javni dug:** ne smije premašivati 60 % BDP-a.
- **Stabilnost tečaja:** fluktuacije tečaja između eura i valuta članica moraju se kretati u dogovorenim granicama za prethodne dvije godine.

(C) PAKT O STABILNOSTI I RASTU

U lipnju 1997. Europsko vijeće u Amsterdamu je prihvatilo Pakt o stabilnosti i rastu. On predstavlja trajno opredjeljenje za proračunsku stabilnost te su njime predviđene kazne za državu u europodručju čiji proračunski deficit premaši 3 % BDP-a. Pakt je potvrđen 2011. Ista je ideja dalje pojačana 2012. kad su vlade 25 država EU-a potpisale međunarodni sporazum pod nazivom „Ugovor o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju u ekonomskoj i monetarnoj uniji”. Naziva se i „Fiskalni ugovor” i njime se države sudionice obvezuju da u nacionalno zakonodavstvo ugrade pravila o uravnoteženom proračunu.

(D) EUROGRUPA

Eurogrupa sastoji se od ministara financija iz država europodručja. Oni se sastaju radi koordinacije svojih gospodarskih politika i radi praćenja proračunskih i financijskih politika svoje zemlje. Eurogrupa također predstavlja interese eura u međunarodnim forumima. Ugovorom iz Lisabona Eurogrupa je dobila formalni status. U siječnju 2013. nizozemski ministar financija Jeroen Dijsselbloem izabran je za predsjednika Eurogrupe na razdoblje od dvije i pol godine.

(E) MAKROEKONOMSKA KONVERGENCIJA OD 2008.: UČINCI FINANCIJSKE KRIZE

Zbog financijske krize iz 2008. javni dug u većini država EU-a značajno se povećao. Međutim, euro je ipak zaštitio najranjivija gospodarstva od rizika od devalvacije jer su izdržala krizu i suočila se s napadima špekulatora.

Na početku krize mnoge su se banke našle u problemima iz kojih su ih morale spašavati nacionalne vlade, što je uzrokovalo rast javnog duga. Nakon toga pozornost je usmjerena na javni dug jer je u zimi 2009.–2010. poseban naglasak stavljen na države u velikoj krizi s rastućim proračunskim deficitom. Zbog toga su vođe EU-a uspostavili „Europski mehanizam za stabilnost”. Taj „vatrozid” ima sposobnost posuđivanja od 500 milijardi eura u sredstvima koja jamče države europodručja i koristi se za održanje financijske stabilnosti u europodručju. U razdoblju između 2010. i 2013. pet je zemalja sklopilo sporazume s raznim tijelima EU-a i MMF-om za pružanje financijske potpore (Grčka, Irska, Portugal, Španjolska i Cipar). Sporazumi su prilagođeni situaciji u svakoj državi, ali u načelu sadržavaju reforme za poboljšanje učinkovitosti javnog sektora u predmetnoj državi. Do kraja 2013. Irska je bila prva država koja je uspješno završila dogovoreni program gospodarske prilagodbe i opet je počela posuđivati novac izravno s tržišta kapitala.

Kao dio odgovora na krizu, države članice i institucije EU-a uvele su odredbe Ugovora iz Lisabona namijenjene jačanju gospodarskog upravljanja EU-a: prethodna rasprava o nacionalnim proračunskim planovima; praćenje nacionalnih gospodarstava i jačanje pravila o tržišnom natjecanju, uz primjenu sankcija ako države prekrše financijska pravila. Taj proces odvija se prvih šest mjeseci svake godine i naziva se „Europski semestar”.

Prema tome, kako bi mogla odgovoriti na globalne financijske i gospodarske izazove, Europska unija mora strože djelovati kako bi osigurala da države članice upravljaju svojim proračunima odgovorno i da jedna drugu financijski podupiru. To je jedini način na koji se može osigurati da euro ostane vjerodostojan kao jedinstvena valuta i da se države članice mogu zajedno suočiti s gospodarskim izazovima globalizacije. Komisija i Europski parlament ističu važnost koordinacije nacionalnih ekonomskih i gospodarskih politika jer europska zajednička valuta dugoročno nije održiva bez nekog oblika zajedničkog ekonomskog upravljanja.

8. Napredak utemeljen na znanju i inovacijama

Ciljevi su strategije Europa 2020. sljedeći:

- ▶ odgovoriti na globalizaciju i gospodarsku krizu obnovom konkurentnosti europskog gospodarstva (telekomunikacije, usluge, energija, nove zelene tehnologije za održivi razvoj);
- ▶ osigurati:
 - pametan rast: poticanje znanja, inovacija, obrazovanja i digitalnog društva,
 - održivi rast: promicanje resursno učinkovitog, zelenijeg i konkurentnijeg gospodarstva,
 - uključiv rast: poticanje gospodarstva s visokom stopom zaposlenosti u kojem se ostvaruje socijalna i teritorijalna kohezija.

Početak 1990-ih dvije su velike promjene počele mijenjati gospodarstvo i svakodnevni život cijeloga svijeta, uključujući Europu. Prva je bila globalizacija budući da su gospodarstva posvuda postajala sve neovisnija. Druga je bila tehnološka revolucija, uključujući internet i nove informacijske i komunikacijske tehnologije.

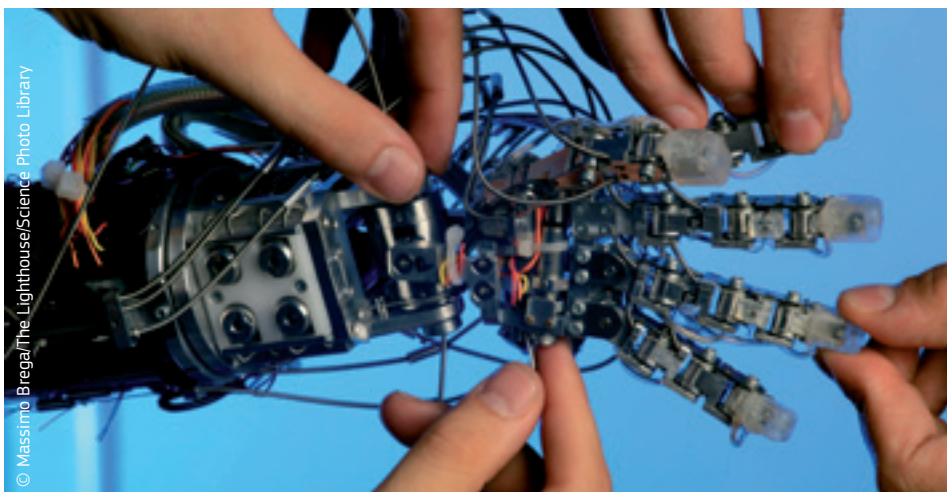
Zbog toga je EU 2000. donio strategiju čiji je cilj modernizacija europskog gospodarstva. Ta je strategija nazvana „Lisabonski proces“.

Nedavno je svijet pogodila velika financijska i ekonomska kriza kojom je uzrokovan gospodarski pad i povećala se nezaposlenost u Europi. Lisabonski proces naslijedila je strategija Europa 2020. koja obuhvaća niz različitih inicijativa čiji je cilj povećati produktivnost europskih gospodarstava i povećati socijalnu koheziju.

U okviru te strategije 28 država članica EU-a dogovorilo se da će:

- dati Europskoj komisiji veću ulogu u daljnjem promicanju tog procesa, posebno širenjem „najbolje prakse“ u Europi;
- nastojati ubrzati reformu svojih financijskih tržišta i sustava socijalne sigurnosti i otvoriti svoje telekomunikacijske i energetske sektore tržišnom natjecanju;
- unaprijediti svoje obrazovne sustave, pružiti više pomoći mladim ljudima u pronalasku posla, stvoriti snažnije veze između sveučilišta i poduzeća i nastaviti provoditi programe Erasmus, Leonardo i Erasmus Mundus;
- poduzeti učinkovitije mjere (npr. usklađivanjem poreznih sustava i sustava socijalnog osiguranja) u cilju stvaranja europskog „jedinstvenog tržišta“ za istraživanje – omogućiti znanstvenicima, znanju i tehnologiji slobodnije kretanje po Europi;
- povećati potrošnju za istraživanje i inovacije do 3 % BDP-a (cilj koji su prihvatile i Sjedinjene Države).

Europsko vijeće sastaje se svakog proljeća kako bi preispitalo napredak u provedbi te strategije.

9. Što to znači biti europski građanin?

- ▶ *Građani Europske unije mogu putovati, živjeti i raditi bilo gdje u EU-u.*
- ▶ *EU potiče i financira programe, posebno u područjima obrazovanja i kulture, kojima će zblížiti građane EU-a.*
- ▶ *Osjećaj pripadnosti Europskoj uniji razvijat će se postupno kako EU bude ostvarivao opipljive rezultate i jasnije objašnjavao što čini za ljude.*
- ▶ *Ljudi prepoznaju simbole zajedničkog europskog identiteta, kao što su jedinstvena valuta i europska zastava i himna.*
- ▶ *Počinje nastajati europska „javna sfera” s političkim strankama iz cijele Europe. Građani svakih pet godina glasaju za Europski parlament koji zatim glasa o novoj Europskoj komisiji.*

Građanstvo Europske unije uključeno je u Ugovor o EU-u: „Svaka osoba koja ima državljanstvo neke države članice građanin je Unije. Građanstvo Unije dodaje se nacionalnom državljanstvu i ne zamjenjuje ga (članak 20. stavak 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije). Što građanstvo EU-a znači u praksi?

I. Putovanje, život i rad u Europi

Građanin EU-a ima pravo putovati, raditi i živjeti bilo gdje u Europskoj uniji.

Ako ste završili sveučilišno obrazovanje od tri godine ili više, vaše će kvalifikacije biti priznate u svim državama EU-a budući da države članice EU-a imaju povjerenje u kvalitetu obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja u drugim članicama.

Možete raditi u sektoru zdravstva, obrazovanja i ostalih javnih usluga (osim policije, oružanih snaga itd.) u bilo kojoj državi Europske unije. Doista, što bi moglo biti prirodnije nego zaposliti Britanca kao nastavnika engleskoga jezika u Rimu ili ohrabriti mladog diplomiranog Belgijanca da se prijavi na natječaj za posao u javnoj službi u Francuskoj?

Prije putovanja unutar EU-a možete od svojih nacionalnih nadležnih tijela dobiti europsku karticu zdravstvenog osiguranja koja će vam pomoći u podmirenju troškova liječenja ako se razbolite za vrijeme boravka u drugoj državi.

II. Kako možete ostvarivati svoja prava kao europski građanin

Kao građanin Europske unije niste samo radnik ili potrošač: vi također imate određena politička prava. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Maastrichta, bez obzira na nacionalnost, imate pravo glasati i kandidirati se na lokalnim izborima u državi u kojoj živite i na izborima za Europski parlament.

© Christophe Vander Eecken/Reporters

Euroljani mogu živjeti i raditi u bilo kojoj državi EU-a.

Jedno od osnovnih prava utvrđenih Poveljom o temeljnim pravima Europske unije pravo je na usklađivanje obiteljskog života i karijere.

© Oceanic/ohis

Od prosinca 2009. (kada je stupio na snagu Ugovor iz Lisabona), također imate pravo Komisiji dostaviti peticiju da predstavi prijedlog zakona – pod uvjetom da možete naći milijun osoba iz značajnog broja država EU-a da potpišu vašu peticiju.

III. Temeljna prava

Opredijeljenost Europske unije za zaštitu građanskih prava jasno je istaknuta u Nici u prosincu 2000. kada je Europsko vijeće svečano proglasilo **Povelju temeljnih prava Europske unije**. Tu je Povelju izradila Konvencija sastavljena od članova nacionalnih parlamenata, zastupnika Europskog parlamenta, predstavnika nacionalnih vlada i člana Europske komisije. U šest naslova – dostojanstvo, sloboda, jednakost, solidarnost, prava građana i pravosuđe – i 54 članka u njoj su utvrđene temeljne vrijednosti Europske unije i građanska, politička, ekonomska i socijalna prava građana EU-a.

Početnim člancima obuhvaćeno je ljudsko dostojanstvo, pravo na život, pravo na cjelovitost osobe i pravo na slobodu izražavanja i svijesti. U poglavlju o solidarnosti na inovativan su način navedena socijalna i ekonomska prava, kao što su:

- pravo na štrajk;
- pravo radnika na informiranje i savjetovanje u poduzeću;
- pravo na usklađenost obiteljskog i profesionalnog života;
- pravo na zdravstvenu skrb, socijalno osiguranje i socijalnu pomoć na području cijele Europske unije.

Poveljom se također promiče jednakost između muškaraca i žena i uvode se prava poput zaštite podataka, zabrana eugenske prakse i reproduktivnog

kloniranja ljudskih bića, pravo na zaštitu okoliša, prava djece i starijih osoba i pravo na učinkovitu administraciju.

Ugovorom iz Lisabona, koji je stupio na snagu 1. prosinca 2009., Povelja je dobila istu pravnu snagu kao i Ugovori – tako da se može koristiti kao osnova za pokretanje postupka pred Sudom EU-a. (Međutim, u protokolu je utvrđena primjena Povelje u Poljskoj i Ujedinjenoj Kraljevini, a to će se kasnije također primjenjivati na Češku Republiku).

Osim toga, u članku 6. Ugovora iz Lisabona predviđena je pravna osnova na temelju koje EU može pristupiti Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Na Konvenciju se onda neće samo upućivati u Povelji EU-a, već će imati pravnu snagu u EU-u čime će se pridonijeti boljoj zaštiti ljudskih prava u Europskoj uniji.

IV. Europa kulture i obrazovanja

Osjećaj pripadnosti i dijeljenja zajedničke sudbine ne može nastati sam od sebe. Može nastati samo iz zajedničke kulturne svijesti zbog čega se Europa mora usredotočiti ne samo na gospodarstvo, nego i na obrazovanje, državljanstvo i kulturu.

O načinu organizacije škola i obrazovanja ili o kurikulumu ne odlučuje EU: o tim se pitanjima odlučuje na nacionalnoj ili lokalnoj razini. Međutim, EU provodi programe pod nazivom „Erasmus +” u cilju promicanja programa razmjene kako bi mladi ljudi mogli putovati u inozemstvo na usavršavanje ili studij, učenje novog jezika i sudjelovanje u zajedničkim aktivnostima sa školama ili sveučilištima u drugim državama. Očekuje se da će, u razdoblju 2014.–2020., potporu dobiti više od 4 milijuna ljudi.

U okviru Bolonjskog procesa, europske zemlje zajedno rade na stvaranju europskog prostora visokog obrazovanja. To znači, na primjer, da će diplome sa svim studijima visokih učilišta biti usporedive i uzajamno priznate (preddiplomskim, magistarskim i doktorskim).

U području kulture, programom EU-a „Kreativna Europa” potiče se suradnja između producenata TV programa i filmova, marketinških djelatnika, nakladnika i kulturnih tijela iz različitih zemalja. Njime se potiče proizvodnja više europskih TV programa i filmova u nastojanju postizanja ravnoteže između europske i američke proizvodnje.

Raznolikost jezika jedna je od bitnih značajki Europe i očuvanje te raznolikosti važan je cilj EU-a. Višejezičnost je od temeljne važnosti za funkcioniranje Europske unije. Zakonodavstvo EU-a mora biti dostupno na sva 24 službena jezika i svaki zastupnik Europskog parlamenta ima pravo koristiti svoj vlastiti jezik u raspravama u parlamentu.

V. Ombudsman i vaše pravo na prigovor Parlamentu

Kako bi se EU približio svojim građanima, Ugovorom o Europskoj uniji osnovana je institucija ombudsmana. Ombudsmana imenuje Europski parlament, a mandat mu traje do isteka mandata Parlamenta. Uloga ombudsmana je istražiti pritužbe upućene protiv institucija EU-a i tijela. Pritužbu može podnijeti bilo koji građanin EU-a i osoba s boravištem ili organizacija sa sjedištem u državi EU-a. Ombudsman pokušava postići prijateljsku nagodbu između podnositelja prigovora i upućene institucije ili tijela.

Svatko tko živi u državi EU-a može također podnijeti prigovor Europskom parlamentu. To je još jedna važna veza između institucija EU-a i javnosti.

VI. Osjećaj pripadnosti

Ideja „građana Europe” prilično je nova. Neki simboli zajedničkog europskog identiteta već postoje, kao što su europska putovnica koja se koristi od 1985. Vozačke dozvole EU-a izdaju se u svim državama EU-a od 1996. EU ima svoj slogan koji glasi „ujedinjeni u različitosti”, a 9. svibnja slavi se kao „Dan Europe”.

Europska himna (Beethovenova „Oda radosti”) i europska zastava (krug s 12 zlatnih zvijezda na plavoj pozadini) izričito su spomenute u nacrtu Ustava za Europsku uniju iz 2004., ali su isključene iz Ugovora iz Lisabona koji je ga je zamijenio. To su još uvijek simboli EU-a i države članice, lokalna tijela vlasti i građani mogu ih koristiti ako žele.

Međutim, ljudi se ne mogu osjećati kao da pripadaju Europskoj uniji ako nisu svjesni onoga što EU radi i ako ne razumiju zašto on to radi. Institucije EU-a i države članice moraju nastojati aktivnosti EU-a predstaviti na jasnom i jednostavnom jeziku.

Ljudi također moraju vidjeti da EU opipljivo utječe na njihov svakodnevni život. U tom je smislu uporaba novčanica i kovanica eura imala veliki učinak od 2002. Više od dvije trećine građana EU-a sada upravlja svojim osobnim proračunom i ušteđevinom u eurima. Cijene za proizvode i usluge izražene u eurima omogućuju potrošačima izravnu usporedbu cijena između dvije zemlje.

U skladu sa Schengenskim sporazumom ukinute su granične kontrole između većine država EU-a i to ljudima već daje osjećaj pripadnosti jedinstvenom, ujedinjenom zemljopisnom području.

Osjećaj pripadnosti rezultat je osjećaja osobne uključenosti u odlučivanje na razini EU-a. Svaki građanin EU-a ima pravo glasati na izborima za Europski parlament i to je važna osnova za demokratsku legitimnost EU-a. Ta se legitimnost povećava jer Europski parlament dobiva više ovlasti, nacionalni parlamenti imaju više utjecaja na aktivnosti EU-a i građani Europe aktivnije sudjeluju u NVO-ima, političkim pokretima i u osnivanju političkih stranaka u cijelom EU-u. Ako želite pomoći oblikovati europski program i utjecati na politike EU-a, to možete učiniti na različite načine. Na primjer, postoje internetski forumi posvećeni pitanjima Europske unije na kojima se možete uključiti u raspravu i svoja stajališta možete staviti na blogove članova Komisije ili zastupnika u EP-u. Također se možete izravno obratiti Komisiji ili Parlamentu, internetom ili putem jednog od njihovih ureda u vašoj zemlji (podaci se nalaze s unutarnje strane zadnje korice).

Europska unija osnovana je kako bi služila građanima Europe i njezina se budućnost mora oblikovati aktivnim sudjelovanjem ljudi iz svih slojeva društva. Osnivači EU-a bili su toga jako svjesni. „Mi ne ujedinjujemo države, mi zbližavamo ljude”, rekao je Jean Monnet još 1952. godine. Jačanje svijesti javnosti o EU-u i uključivanje građana u njegove aktivnosti još uvijek je jedan od najvećih izazova s kojima se institucije EU-a danas suočavaju.

10. Europa slobode, sigurnosti i pravde

- ▶ *Otvaranje unutarnjih granica između država članica EU-a vrlo je opipljiva korist za obične ljude koja im omogućuje da slobodno putuju bez graničnih kontrola.*
- ▶ *No, takva sloboda kretanja mora ići ruku pod ruku s povećanom kontrolom vanjskih granica EU-a u cilju njegove uspješne borbe protiv organiziranog kriminala, nezakonitih imigracija i trgovine ljudima i drogom.*
- ▶ *Države EU-a surađuju u području policije i pravosuđa kako bi Europa bila sigurnija i zaštićenija.*

Građani Europe imaju pravo živjeti u slobodi, bez straha od progona ili nasilja, bilo gdje u Europskoj uniji. Ipak, međunarodni kriminal i terorizam još uvijek uzrokuju zabrinutost Europljana.

Očito je da sloboda kretanja mora značiti da bilo tko u bilo kojem dijelu Unije mora imati istu zaštitu i jednak pristup pravdi. Prema tome, kroz naknadne izmjene Ugovora, Europska unija postupno se pretvara u jedinstveno „područje slobode, sigurnosti i pravde”.

Opseg aktivnosti EU-a u tim područjima tijekom godina je proširen jer je Europsko vijeće prihvatilo tri okvirna programa jedan za drugim: program iz Tamperea (1999.–2004.), Haaški program (2005.–2009.) i Stockholmski program (2010.–2014.). Dok je cilj programa iz Tamperea i Haaškog programa ostvariti veću sigurnost, Stockholmski program više je usmjeren na zaštitu prava građana.

Donošenje odluka u tome području postalo je učinkovitije zahvaljujući Ugovoru iz Lisabona, koji je stupio na snagu u prosincu 2009. Do tada su države članice imale potpunu odgovornost za osnivanje i upravljanje područjem slobode, sigurnosti i pravde. Sav je posao obavljalo Vijeće (tj. putem rasprava i dogovora s nacionalnim ministrima), a Komisija i Parlament imali

su vrlo malu ulogu. To je izmijenjeno Ugovorom iz Lisabona: Vijeće sada većinu svojih odluka donosi kvalificiranom većinom, a Parlament je ravnopravan partner u postupku odlučivanja.

I. Slobodno kretanje unutar EU-a i zaštita njegovih vanjskih granica

Slobodno kretanje ljudi unutar EU-a predstavlja sigurnosno pitanje za države članice jer one više ne nadziru unutarnje granice EU-a. Taj je nadzor zamijenjen uvođenjem dodatnih sigurnosnih mjera na vanjskim granicama EU-a. Osim toga, budući da zločinci također mogu koristiti slobodu kretanja unutar EU-a, nacionalne policijske snage i pravosudna tijela moraju surađivati u borbi protiv prekograničnog kriminala.

Budući da stanovništvo EU-a stari, zakoniti imigranti s odgovarajućim kvalifikacijama pomažu premostiti praznine na tržištu rada.

Suradnjom između europskih carinskih tijela pridonosi se suzbijanju krijumčarenja i zločina.

© George Steinmetz/Corbis

Jedan od najvažnijih događaja u smislu lakšeg kretanja putnika u Europskoj uniji dogodio se 1985. godine kada su vlade Belgije, Francuske, Savezne Republike Njemačke, Luksemburga i Nizozemske potpisale sporazum u luksemburškom pograničnom gradiću Schengenu. Dogovorile su ukidanje svih kontrola ljudi, bez obzira na nacionalnost, na njihovim zajedničkim granicama i usklađivanje nadzora na granicama s državama izvan EU-a kao i uvođenje zajedničke vizne politike. Tako je nastalo područje bez unutarnjih granica poznato kao schengensko područje.

Schengenski paket otada je postao sastavni dio Ugovora EU-a i schengensko se područje postupno širi. Do 2013. schengenska su pravila u potpunosti provele sve države članice EU-a, osim Bugarske, Hrvatske, Cipra, Irske, Rumunjske i Ujedinjene Kraljevine. Četiri države koje nisu članice EU-a (Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska) također se nalaze u schengenskom području.

Strože kontrole na vanjskim granicama EU-a postale su prioritet nakon proširenja EU-a 2004. i 2007. Agencija EU-a pod nazivom Frontex, sa sjedištem u Varšavi, odgovorna je za upravljanje suradnjom EU-a u području sigurnosti vanjskih granica. Države članice mogu posuditi svoje brodove, helikoptere i zrakoplove za provođenje zajedničkih patrola – na primjer u osjetljivim područjima Mediterana. EU također razmatra osnivanje europske granične policije.

II. Azil i imigracijska politika

Europa se ponosi svojom dugom humanitarnom tradicijom prihvaćanja stranaca i pružanjem azila izbjeglicama koje bježe od opasnosti i progona. Danas se, međutim, vlade EU-a suočavaju s važnim pitanjem sve većeg broja imigranata, zakonitih i nezakonitih, u području bez vanjskih granica.

Vlade EU-a dogovorile su se uskladiti svoja pravila kako bi se zahtjevi za azil mogli obrađivati u skladu sa skupom osnovnih načela koja su posvuda priznata diljem Europske unije. Prihvaćeni su minimalni standardi za prihvaćanje tražitelja azila i za odobravanje statusa izbjeglica. Osnovan je Europski potporni ured za azil, sa sjedištem u Malti, kao pomoć suradnji između država EU-a u tom području.

Posljednjih su godina u Europu dolazili brojni nezakoniti migranti i jedan od glavnih prioriteta EU-a rješavanje je tog problema. Vlade država članica zajedno rade na suzbijanju problema krijumčarenja ljudi i zajedničkim rješenjima za vraćanje nezakonitih migranata u njihove zemlje. Nezakonite imigracije istovremeno se bolje koordiniraju u skladu s pravilima EU-a o ponovnom ujedinjenju obitelji, o položaju dugoročnih rezidenata i prihvaćanju državljana izvan EU-a koji žele doći u Europu studirati ili istraživati.

III. Borba protiv međunarodnog kriminala

Potrebno je uložiti koordinirane napore u borbu protiv zločinačkih bandi koje preko svojih mreža krijumčare i izrabljuju ljude, posebno žene i djecu.

Organizirani kriminal postaje sve sofisticiraniji pa se u svojim aktivnostima koristi europskim ili međunarodnim mrežama. Terorizam je jasno dao na znanje da može djelovati s najvećom brutalnošću bilo gdje na svijetu.

Stoga je osnovan Schengenski informacijski sustav (SIS). Riječ je o složenoj bazi podataka koja policiji i pravosuđu omogućuje razmjenu informacija o osobama za kojima je raspisana tjeratica ili se traži njihovo izručenje ili o ukradenoj imovini, primjerice o vozilima ili umjetninama. Baza podataka nove generacije poznata kao SIS II ima veći kapacitet i omogućuje pohranu novih vrsta podataka.

Zločince je najlakše uhvatiti praćenjem njihovog nezakonito stečenog plijena. Zbog toga, i kako bi prekinuo izvore financiranja zločinačkih i terorističkih organizacija, EU je uveo zakonodavstvo o sprječavanju pranja novca.

Najveći napredak u posljednjih nekoliko godina u području suradnje između tijela za provedbu zakona predstavlja osnivanje Europol, tijela EU-a sa sjedištem u Haagu u kojem rade policajci i carinici. On se bori protiv svekolikog međunarodnog kriminala: šverca droge, prodaje ukradenih vozila, trgovine ljudima i nezakonite imigracije, seksualnog izrabljivanja žena i djece, dječje pornografije, krivotvorenja, trgovine radioaktivnim i nuklearnim materijalom, terorizma, pranja novca i krivotvorenja eura.

IV. Ususret „europskom pravosudnom području”

U Europskoj uniji trenutačno postoji više različitih pravosudnih sustava koji usporedo funkcioniraju unutar svojih državnih granica. Međutim, međunarodni kriminal i terorizam ne poštuju državne granice. Zbog toga je EU-u potreban zajednički okvir za borbu protiv terorizma, trgovine drogom i krivotvorenja kako bi se građanima mogao zajamčiti visok stupanj zaštite i poboljšati međunarodna suradnja u tome području. EU-u je također potrebna zajednička kaznena policija kako bi se osiguralo da suradnju između sudova u različitim državama ne ometaju njihove različite definicije određenih kaznenih djela.

Glavni primjer praktične suradnje u tom području predstavlja Eurojust, središnja koordinacijska struktura osnovana u Haagu 2003. Njegova je svrha omogućiti nacionalnim istražnim tijelima i tijelima za kaznenu progon zajedničko vođenje kaznenih istraga u više država EU-a. Na temelju Eurojusta može se osnovati Ured europskog javnog tužitelja – ako tako odluči Vijeće (ili skupina od najmanje devet država članica). Uloga tužitelja bila bi istražiti i kazneno progoniti kaznena djela protiv financijskih interesa EU-a.

Europski uhitbeni nalog, koji je uveden u siječnju 2004., alat je za praktičnu prekograničnu suradnju. Njime su zamijenjeni dugotrajni postupci izručenja.

U području građanskog prava, EU je donio zakonodavstvo kojim će se olakšati izvršenje sudskih presuda u prekograničnim slučajevima razvoda, rastave, skrbništva nad djecom i zahtjeva za uzdržavanje. Cilj je osigurati da su presude iz jedne države članice izvršive u drugoj državi članici. EU je uspostavio zajedničke postupke za pojednostavljenje i ubrzanje rješavanja prekograničnih predmeta u malim i nespornim građanskim sporovima kao što je povrat duga i stečaj.

11. Europska unija na svjetskoj sceni

- ▶ *Europska unija ima veći utjecaj na svjetskoj sceni kada u međunarodnim poslovima, kao što su trgovinski pregovori, govori jedinstvenim glasom. Kako bi joj u tome pomagalo i kako bi se povećala međunarodna vidljivost EU-a, Europsko vijeće dobilo je stalnog predsjednika i imenovan je prvi visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.*
- ▶ *U području obrane svaka država zadržava suverenost, bila ona članica NATO-a ili neutralna. Međutim, države članice EU-a razvijaju vojnu suradnju u mirovnim misijama.*
- ▶ *Europska unija ima važnu ulogu u međunarodnoj trgovini i surađuje sa Svjetskom trgovinskom organizacijom (WTO) kako bi osigurala otvoreno tržište i sustav trgovanja utemeljen na pravilima.*
- ▶ *Iz povijesnih i zemljopisnih razloga, EU pridaje posebnu pozornost Africi (razvojem politika potpore, trgovinskim povlasticama, pomoći u hrani i promicanjem poštovanja ljudskih prava).*

U ekonomskom, trgovinskom i monetarnom pogledu Europska je unija postala jedna od vodećih svjetskih sila. Neki kažu da je EU postao gospodarski div, ali je ostao politički patuljak. To je pretjerivanje. Europska unija ima značajan utjecaj u međunarodnim organizacijama, kao što su Svjetska trgovinska organizacija (WTO) i specijalizirana tijela Ujedinjenih naroda (UN) i na svjetskim sastancima na vrhu o okolišu i razvoju.

No istina je da države članice EU-a čeka dug put, u diplomatskom i političkom smislu, prije nego što budu mogle jednoglasno govoriti o najvažnijim svjetskim pitanjima. Osim toga, obrambeni sustavi (koji su temelj nacionalnog suvereniteta) ostaju u rukama nacionalnih vlada, a povezuju ih savezi kao što je NATO.

I. Zajednička vanjska i sigurnosna politika

(A) OSNIVANJE EUROPSKE DIPLOMATSKE SLUŽBE

U zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici (ZVSP) i Europskoj sigurnosnoj i obrambenoj politici (ESOP) definirane su glavne zadaće EU-a u području vanjske politike. Te su politike uvedene Ugovorom iz Maastrichta (1992.), Ugovorom iz Amsterdama (1997.) i Ugovorom iz Nice (2001.). Na tim je temeljima EU razvio svoj „drugi stup” – područje politike u kojem se o djelovanjima odlučuje na temelju međuvladinih dogovora i u kojima Komisija i Parlament igraju minimalnu ulogu. Odluke u tom području donose se konsenzusom, a pojedine države mogu se suzdržati od glasovanja. Iako su Ugovorom iz Lisabona ukinuti „stupovi” u strukturi EU-a, nije promijenjen način odlučivanja o pitanjima sigurnosti i obrane. Međutim, u njemu je naziv politike promijenjen iz ESOP u ZSOP – zajednička sigurnosna i obrambena politika. Također je pojačan profil ZVSP-a stvaranjem funkcije visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

EU provodi civilne ili vojne mirovne operacije kao što je postrojba za borbu protiv gusara uz obalu Somalije.

Njezin je zadatak predstavljati zajedničko stajalište EU-a i djelovati u ime EU-a u međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama. Njoj pomažu tisuće službenika EU-a i nacionalnih službenika koji čine Europsku službu za vanjsko djelovanje, koja je zapravo diplomatska služba EU-a.

Osnovni je cilj vanjske politike EU-a osigurati sigurnost, stabilnost, demokraciju i poštovanje ljudskih prava – ne samo u njegovom neposrednom susjedstvu (npr. na Balkanu), već i na drugim mjestima u svijetu, kao što su Afrika, Bliski istok i Kavkaz. Glavni je njezin alat „mekana moć“ koja obuhvaća pitanja kao što su promatračke misije, humanitarna pomoć i razvojna pomoć. EU je u 2012. donirao više od 1,3 milijarde eura humanitarne pomoći. EU pruža 60 % svjetske razvojne pomoći i pomaže svjetskim državama kojima je najviše potrebna pomoć u borbi protiv siromaštva, prehrani njihovih stanovnika, izbjegavanju prirodnih katastrofa, pristupu vodi za piće i borbi protiv bolesti. EU istovremeno aktivno potiče te države da poštuju vladavinu prava i da svoja tržišta otvore međunarodnoj trgovini. Komisija i Europski parlament pažljivo nastoje osigurati pružanje pomoći na odgovoran način i ispravno upravljanje i uporabu te pomoći.

Je li EU sposoban i voljan činiti više od vođenja „mekane“ diplomacije? To je glavni izazov za budućnost. Zajedničke izjave Europskog vijeća i zajednička stajališta o važnim međunarodnim problemima (mirovni proces na Bliskom istoku, Irak, terorizam, odnosi s Rusijom, Iranom, Kubom itd.) prečesto ne izražavaju ništa više od najnižeg zajedničkog nazivnika. U međuvremenu velike države članice nastavljaju igrati vlastite diplomatske uloge. Kada Europska unija govori jedinstvenim glasom, smatraju je globalnim igračem. Ako želi da njegova vjerodostojnost i utjecaj rastu, EU mora kombinirati svoju ekonomsku snagu i trgovačku moć sa stabilnom provedbom svoje zajedničke obrambene i sigurnosne politike.

(B) OPIPLJIVA POSTIGNUĆA ZAJEDNIČKE SIGURNOSNE I OBRAMBENE POLITIKE (ZSOP)

Europska unija od 2003. ima sposobnost provođenja operacija upravljanja krizom jer države članice dobrovoljno stavljaju na raspolaganje dio svojih snaga EU-u za obavljanje takvih operacija.

Za vođenje takvih operacija odgovorna su politička i vojna tijela: Politički i sigurnosni odbor (PSO), Vojni odbor EU-a (EUMC), Odbor za civilne aspekte upravljanja krizom (Civcom) i Vojno osoblje Europske unije (EUMS). Ta tijela odgovaraju Vijeću i imaju sjedište u Bruxellesu.

Riječ je o skupu alata kojima se daje sadržaj zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici. Njima se omogućuje EU-u da izvršava zadaće koje si je sam odredio – humanitarne i mirovne misije ili misije očuvanja mira. Tim se misijama ne treba ponavljati ono što čini NATO, a to je zajamčeno sporazumima „Berlin plus“ koji su dogovoreni između NATO-a i EU-a. Njima se Europskoj uniji daje pristup logističkim resursima NATO-a (za otkrivanje, komunikaciju, upravljanje i prijevoz).

Od 2003. Europska unija pokrenula je 30 vojnih operacija i civilnih misija. Prva je bila u Bosni i Hercegovini gdje su postrojbe EU-a zamijenile NATO-ove snage. Te se misije i operacije, pod europskom zastavom, provode ili su se provodile na tri kontinenta. One uključuju misije EUFOR-a u Čadu i Srednjoafričkoj Republici, Eunavforovu operaciju „Atalanta“ za borbu protiv somalijskih gusara u Adenskom zaljevu, misiju EULEX-a za pomoć Kosovu da uspostavi čvrstu pravnu državu i misiju Europolu u Afganistanu za pomoć u osposobljavanju afganistanske policije.

Budući da vojna tehnologija postaje sve sofisticiranija i skuplja, vlade EU-a moraju sve više surađivati u proizvodnji oružja – posebno sada kada nastoje smanjiti javnu potrošnju kako bi lakše preživjele recesiju. Osim toga, ako će njihove vojne snage izvršavati zajedničke misije izvan Europe, njihovi sustavi moraju biti interoperabilni i njihova oprema mora biti dovoljno standardizirana. Zbog toga je na sastanku Europskog vijeća u Solunu, koji je održan u lipnju 2003., donesena odluka o osnivanju Europske obrambene agencije (EDA) koja će pomoći u razvoju vojnih sposobnosti EU-a. Ona je formalno osnovana 2004.

II. Trgovinska politika otvorena prema svijetu

Kao važna trgovinska sila, Europska unija ima značajan međunarodni utjecaj. Europska unija podržava sustav Svjetske trgovinske organizacije (WTO), koja ima 159 država članica. U tom je sustavu predviđen određeni stupanj pravne sigurnosti i transparentnosti u obavljanju međunarodne trgovine. WTO definira uvjete pod kojima se njegove članice mogu braniti od nepoštenih prakse, kao što je damping (prodaja ispod cijene), kojima se izvoznici bore protiv svojih konkurenata. Također propisuje postupak rješavanja sporova između dvaju ili više trgovinskih partnera.

Od 2001., putem kruga pregovora u Dohi, EU se nastoji otvoriti za svjetsku trgovinu. To su teški pregovori, ali EU je uvjeren da će, nakon financijske i ekonomske krize,

EU promiče otvaranje tržišta i razvoj trgovine unutar višestranog okvira Svjetske trgovinske organizacije.

© Andy Aitchison/In Pictures/Corbis

smanjenje svjetske trgovine uzrokovati prelazak iz recesije u pravu depresiju.

Trgovinska politika EU-a usko je povezana s njegovom razvojnom politikom. U okviru svojeg „općeg sustava povlastica” (GSP), EU je odobrio bescarinski ili povlašten pristup tržištima za većinu uvoza iz zemalja u razvoju i gospodarstava u tranziciji. U odnosima s 49 najsiromašnijih zemalja svijeta ona ide čak i dalje. Sav njihov izvoz, uz iznimku oružja, ulazi na tržište EU-a bez plaćanja carinskih davanja.

Međutim, EU nema posebne trgovinske sporazume s glavnim trgovinskim partnerima među razvijenim zemljama kao što su Sjedinjene Države ili Japan. Trgovinski se odnosi tamo rukovode mehanizmima WTO-a, ali vode se pregovori o bilateralnim sporazumima. Europska unija povećava svoju trgovinu s novim silama u drugim dijelovima svijeta, od Kine i Indije do Središnje i Južne Amerike. Trgovinski sporazumi s tim državama također uključuju tehničku i kulturnu suradnju. Kina je postala drugi najvažniji trgovinski partner EU-a (nakon Sjedinjenih Država) i njegov najveći dobavljač uvoznih proizvoda (u 2012. više od 17 % uvoza robe iz EU-a podrijetlom je bilo iz Kine). Europska unija glavni je trgovački partner Rusije i njezin najveći izvor stranih ulaganja. Osim trgovine, glavna pitanja u odnosima između EU-a i Rusije odnose se na prekogranična pitanja poput sigurnosti opskrbe energijom, posebno plinom.

III. Afrika

Suradnja između Europe i subsaharske Afrike postoji već dugo. Sukladno Ugovoru iz Rima iz 1957., tadašnje kolonije i prekomorski teritoriji država članica pridruženi su Zajednici. Dekolonizacijom, koja je počela ranih šezdesetih godina 20. stoljeća, te su veze pretvorene u drugačija udruženja, odnosno udruženja između suverenih država.

Ugovorom iz Cotonoua, koji je potpisan u Cotonouu, glavnom gradu Benina, 2000. godine, označena je nova faza razvojne politike EU-a. Sporazum između Europske unije i država Afrike, Kariba i Pacifika (AKP) najambiciozniji je i najdalekosežniji ugovor koji je ikada potpisan između razvijenih država i država u razvoju na području trgovine i pomoći. Taj je ugovor sljedbenik Konvencije u Loméu, koja je potpisana 1975. u Loméu, glavnom gradu Toga, i zatim ažurirana u redovitim razmacima.

Taj je ugovor mnogo opsežniji od prethodnih jer je proširen s trgovinskih odnosa utemeljenih na pristupu tržištu na trgovinske odnose u širem smislu. Njime se također uvode novi postupci za slučajeve kršenja ljudskih prava.

Europska unija odobrila je posebnu trgovinsku koncesiju za najnerazvijenije države među kojima su njih 39 potpisnice Ugovora iz Cotonoua. One od 2005. mogu u EU izvoziti gotovo sve vrste proizvoda bez carinskih davanja.

12. Kakva budućnost očekuje Europu?

- ▶ „Europa se neće stvoriti odjednom ili prema jednom jedinstvenom planu. Izgradit će se putem konkretnih postignuća koja će prvo stvoriti istinsku solidarnost.”
- ▶ Ta izjava iz 1950. još uvijek se primjenjuje. Koji izazovi očekuju Europu u budućnosti?

„Europa se neće stvoriti odjednom ili prema jednom jedinstvenom planu. Izgradit će se putem konkretnih postignuća koja će prvo stvoriti istinsku solidarnost.” Tako je rekao Robert Schuman u svojoj poznatoj Deklaraciji prilikom pokretanja projekta europskih integracija 9. svibnja 1950. Šezdeset godina kasnije, to je još uvijek tako. Solidarnost između europskih građana i naroda mora se stalno prilagođavati novim izazovima koje donosi svijet koji se mijenja. Dvršetak jedinstvenog tržišta početkom 1990-ih bio je veliko postignuće, ali nije bio dovoljan. Kako bi tržište moglo biti djelotvorno, morao je biti izmišljen euro – koji se pojavio 1999. Za upravljanje eurom i osiguranje stabilnosti cijena osnovana je Europska središnja banka: no, financijska kriza 2008.–2009. i dužnička kriza 2010. pokazale su da je euro osjetljiv na napade globalnih špekulanata. Uz ESB, potrebna je koordinacija nacionalnih gospodarskih politika – bolja suradnja od one koju trenutačno omogućuje Euroskupina. Hoće li EU stoga izraditi planove za stvarno zajedničko gospodarsko upravljanje?

Jean Monnet, veliki arhitekt europskih integracija, svoje memoare iz 1976. završio je ovim riječima: „Suvereni narodi prošlosti više ne mogu rješavati probleme sadašnjosti: oni ne mogu osigurati svoj napredak ni kontrolirati svoju budućnost. Zajednica je tek etapa na putu prema organiziranom svijetu sutrašnjice.” S obzirom na današnje globalno gospodarstvo, trebamo li već smatrati da Europska unija više nije politički relevantna? Ili bismo radije trebali postaviti pitanje kako osloboditi puni potencijal više od polovice milijarde Europljana koji dijele iste vrijednosti i interese?

Europska unija mogla bi uskoro imati više od 30 država članica koje imaju vrlo različite povijesti, jezike i kulture. Može li tako različita obitelj naroda činiti zajedničku političku „javnu sferu”? Mogu li građani razviti zajednički osjećaj „pripadnosti Europi” i pritom ostati duboko privrženi svojoj zemlji, svojoj regiji i svojoj lokalnoj zajednici? Možda i mogu, ako današnje države članice budu slijedile primjer prve Europske zajednice – EZUČ-a – koja je rođena iz ruševina Drugog svjetskog rata. Njezina se moralna legitimnost zasnivala na pomirenju i učvršćivanju mira između nekadašnjih neprijatelja. Zasnivala se na načelu da sve države članice, velike ili male, imaju jednaka prava i poštuju manjine.

Hoće li biti moguće nastaviti postupak europskog ujedinjenja tvrdeći da sve države članice EU-a i ostali narodi žele isto? Ili će vođe EU-a više koristiti mehanizme „pojačane suradnje” u okviru kojih *ad hoc* skupina država članica može napredovati bez ostalih u određenom smjeru? Umnožavanjem takvih mehanizama mogla bi nastati *à la carte* ili „promjenjiva geometrija” Europe u kojoj svaka država članica može slobodno odabrati hoće li provoditi određenu politiku ili će biti dio određene institucije. To se rješenje može činiti jednostavnim i privlačnim, ali ono bi predstavljalo početak kraja za EU koji funkcionira na način da kratkoročno i dugoročno predviđa zajedničke interese svojih država članica. Temelji se na pojmu solidarnosti – što znači podjelu troškova i koristi. To znači imati zajednička pravila i zajedničke politike. Iznimke, odstupanja i izuzeća trebali bi biti iznimni i kratkotrajni. Ponekad mogu biti nužna privremena rješenja i postupci postupnog uvođenja, ali, osim ako sve države članice primjenjuju ista pravila i nastoje ostvariti iste ciljeve, solidarnost se ruši i gube se koristi od pripadnosti snažnoj i ujedinjenoj Europi.

Suradujmo za budućnost Europe.

Istovremeno je gospodarska kriza pokazala da su države koje koriste euro kao valutu u posebnom položaju ovisnosti zbog kojeg funkcioniraju kao ključna skupina država u EU-u.

Zbog globalizacije Europa se mora natjecati ne samo sa svojim tradicionalnim rivalima (Japan i SAD), već i s gospodarskim silama koje se brzo razvijaju, poput Brazila, Kine i Indije. Može li nastaviti ograničavati pristup svom jedinstvenom tržištu radi zaštite svojih društvenih normi i normi zaštite okoliša? Ako to i bude činilo, neće moći pobjeći od okrutne stvarnosti međunarodnog tržišnog natjecanja. Jedino je rješenje za Europu da postane stvarni globalni igrač koji zajedno djeluje na svjetskoj sceni i učinkovito nameće svoje interese govoreći jednim glasom. Napredak u tom smjeru može se ostvariti samo napredovanjem prema političkoj uniji. Predsjednik Europskog vijeća, predsjednik Komisije i visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku moraju zajedno EU-u pružiti snažno i dosljedno vodstvo.

EU istovremeno mora biti bliži svojim građanima. Europski parlament – koji je sa svakim novim ugovorom dobio nove ovlasti – svakih se pet godina bira neposredno ostvarivanjem općeg prava glasa. Međutim, postotak stanovništva koje izlazi na izbore razlikuje se među državama i postotak onih koji izađu na izbor obično je mali. Institucijama i nacionalnim vladama EU-a izazov je pronaći bolje načine za informiranje javnosti i komuniciranje s javnošću (putem obrazovanja, mreža NVO-a itd.) i tako potaknuti stvaranje zajedničke europske javne sfere u kojoj građani EU-a mogu oblikovati politički program.

I konačno, Europa bi trebala ostvariti svoj potpuni potencijal u međunarodnim odnosima. Jedna je od najvećih prednosti EU-a sposobnost širenja europskih vrijednosti izvan njegovih granica. Vrijednosti kao što su poštovanje ljudskih prava, čuvanje pravne države, zaštita okoliša i održavanje socijalnih normi u socijalnom tržišnom gospodarstvu. S obzirom na svoje nedostatke, EU ne može tvrditi da je savršen model za ostatak čovječanstva, ali u onim aspektima u kojima je uspješna, Europa može služiti kao primjer ostalim regijama. Što bi se smatralo uspjehom EU-a u budućnosti? Uspostavljanje ponovne ravnoteže javnih financija. Rješavanje pitanja starećeg stanovništva na način kojim se nepošteno ne kažnjava sljedeća generacija. Pronalaženje etičkih odgovora na velike izazove koje donosi znanstveni i tehnološki napredak – posebno u području biotehnologije. Pružanje sigurnosti njegovim građanima bez ugrožavanja njihove slobode. Kada sve to bude mogla ostvariti, Europu će i dalje poštovati i ona će biti izvor inspiracije za ostatak svijeta.

Ključni datumi u povijesti europskog ujedinjenja

- 1950.** **9. svibnja**
Robert Schuman, francuski ministar vanjskih poslova, održao je važan govor u kojem je iznio prijedloge utemeljene na idejama Jeana Monneta. On predlaže da Francuska i Savezna Republika Njemačka ujedine svoju proizvodnju ugljena i čelika u novoj organizaciji kojoj bi se mogle pridružiti i druge europske države.
- 1951.** **18. travnja**
Šest država – Belgija, SR Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska – potpisuju u Parizu Ugovor o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ). Taj je ugovor stupio na snagu 23. srpnja 1952. na razdoblje od 50 godina.
- 1955.** **1.–2. srpnja**
Na sastanku u Messini, ministri vanjskih poslova šest država odlučili su proširiti europsku integraciju na gospodarstvo u cjelini.
- 1957.** **25. ožujka**
Šest država u Rimu potpisuje Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice (EEZ) i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom). Ugovori su stupili na snagu 1. siječnja 1958.
- 1960.** **4. siječnja**
Na inicijativu Velike Britanije, na Konvenciji u Stockholmu osnovano je Europsko udruženje za slobodnu trgovinu (EFTA), čije su članice i neke europske države koje nisu dio EEZ-a.
- 1963.** **20. srpnja**
U Yaoundéu je potpisan ugovor o pridruživanju između EEZ-a i 18 afričkih država.
- 1965.** **8. travnja**
Potpisan je ugovor o spajanju izvršnih tijela triju Zajednica (EZUČ, EEZ i Euratom) i o osnivanju jednog Vijeća i jedne Komisije. Ugovor je stupio na snagu 1. srpnja 1967.
- 1966.** **29. siječnja**
„Luksemburški kompromis”: nakon političke krize, Francuska je pristala ponovno sudjelovati na sastancima Vijeća, a zauzvrat je tražila da se zadrži jednoglasno odlučivanje u slučaju „pitanja od vitalnog interesa”.
- 1968.** **1. srpnja**
Potpuno su ukinute carine na industrijske proizvode između država članica, 18 mjeseci prije roka, i uvedena je zajednička carinska tarifa.
- 1969.** **1.–2. prosinca**
Na sastanku na vrhu u Haagu, politički čelnici EEZ-a odlučuju nastaviti s ujedinjenjem Europe.
- 1970.** **22. travnja**
U Luxembourgju je potpisan ugovor kojim je Europskim zajednicama dopušteno veće financiranje iz „vlastitih izvora” i Europskom su parlamentu dane veće nadzorne ovlasti.

- 1973.** **1. siječnja**
Europskim zajednicama pridružile su se Danska, Irska i Ujedinjena Kraljevina i time se broj članica povećao na devet. Nakon referendumu, Norveška je ostala izvan Unije.
- 1974.** **9.–10. prosinca**
Na sastanku na vrhu u Parizu, politički vođe devet država članica odlučili su da će se tri puta godišnje sastajati kao Europsko vijeće. Također su odobrili neposredne izbore za Europski parlament i dogovorili osnivanje Europskog fonda za regionalni razvoj.
- 1975.** **28. veljače**
U Loméu je potpisana Konvencija (Lomé I) između EEZ-a i 46 država Afrike, Kariba i Pacifika (AKP).
- 22. srpnja**
Potpisan je ugovor kojim su proširene proračunske ovlasti Europskoga parlamenta i osnovan je Europski revizorski sud. Ugovor je stupio na snagu 1. lipnja 1977.
- 1979.** **7.–10. lipnja**
Prvi neposredni izbori za 410 zastupnika u Europskom parlamentu.
- 1981.** **1. siječnja**
Grčka pristupa Europskim zajednicama koje sada broje 10 članica.
- 1984.** **14. i 17. lipnja**
Drugi neposredni izbori za Europski parlament.
- 1985.** **7. siječnja**
Jacques Delors postaje predsjednik Komisije (1985.–1995.).
- 14. lipnja**
Potpisan je Schengenski sporazum kojem je cilj bio ukinuti provjere na granicama između država članica Europskih zajednica.
- 1986.** **1. siječnja**
Španjolska i Portugal pridružuju se Europskim zajednicama, koje sada broje 12 članica.
- 17. i 28. veljače**
U Luxembourg i Haagu potpisan je Jedinstveni europski akt. Ugovor je stupio na snagu 1. srpnja 1987.
- 1989.** **15. i 18. lipnja**
Treći neposredni izbori za Europski parlament.
- 9. studenoga**
Pad Berlinskog zida.
- 1990.** **3. listopada**
Ujedinjenje Njemačke.

- 1991. 9.–10. prosinca**
Europsko vijeće u Maastrichtu prihvatilo je Ugovor o Europskoj uniji. Tim su ugovorom postavljeni temelji zajedničke vanjske i sigurnosne politike, bliže suradnje u području pravosuđa i unutarnjih poslova i stvaranja ekonomske i monetarne unije, uključujući jedinstvenu valutu.
- 1992. 7. veljače**
Ugovor o Europskoj uniji potpisan je u Maastrichtu. Stupio je na snagu 1. studenoga 1993.
- 1993. 1. siječnja**
Uspostavljeno je jedinstveno tržište.
- 1994. 9. i 12. lipnja**
Četvrti neposredni izbori za Europski parlament.
- 1995. 1. siječnja**
Austrija, Finska i Švedska pristupaju EU-u koji sada ima 15 članica. Norveška nije pristupila zbog rezultata referenduma.
- 23. siječnja**
Na dužnost stupa nova Europska komisija na čelu s Jacquesom Santerom (1995.–1999.).
- 27.–28. studenoga**
Na Euro-mediteranskoj konferenciji u Barceloni pokrenuto je partnerstvo između EU-a i zemalja na južnim obalama Sredozemlja.
- 1997. 2. listopada**
Potpisan je Ugovor iz Amsterdama. Stupio je na snagu 1. svibnja 1999.
- 1998. 30. ožujka**
Postupak pristupanja novih država kandidatkinja – Cipra, Malte i 10 država srednje i istočne Europe.
- 1999. 1. siječnja**
Jedanaest država EU-a prihvatilo je euro koji je uveden na financijska tržišta zamijenivši njihove valute u bezgotovinskim transakcijama. Europska središnja banka preuzima odgovornost za monetarnu politiku. Grčka je 1. siječnja 2001. postala 12. država koja je uvela euro.
- 10. i 13. lipnja**
Peti neposredni izbori za Europski parlament.
- 15. rujna**
Na dužnost stupa nova Europska komisija na čelu s Romanom Prodiem (1999.–2004.).
- 15.–16. listopada**
Europsko vijeće u Tampereu donosi odluku o Europskoj uniji kao području slobode, sigurnosti i pravde.

- 2000.** **23.–24. ožujka**
Europsko vijeće u Lisabonu izrađuje novu strategiju za povećanje zapošljavanja na području EU-a, modernizacije gospodarstva i jačanja socijalne kohezije u Europi koja se temelji na znanju.
- 7.–8. prosinca**
Europsko vijeće u Nici postiglo je dogovor o tekstu novog ugovora kojim će se promijeniti sustav odlučivanja u EU-u kako bi on bio spreman za novo proširenje. Predsjednici Europskog parlamenta, Europskog vijeća i Europske komisije službeno su objavili Povelju o temeljnim pravima Europske unije.
- 2001.** **26. veljače**
Potpisan je Ugovor iz Nice. Stupio je na snagu 1. veljače 2003.
- 14.–15. prosinca**
Europsko vijeće u Laekenu: dogovorena je deklaracija o budućnosti EU-a. Time je otvoren put predstojećoj velikoj reformi EU-a i stvaranju Konvencije (kojom će predsjedati Valéry Giscard d'Estaing) o izradi nacrtu Europskog ustava.
- 2002.** **1. siječnja**
Novčanice i kovanice eura ušle su u uporabu u 12 država u europodručju.
- 2003.** **10. srpnja**
Konvencija o budućnosti Europe završila je rad na nacrtu Europskog ustava.
- 2004.** **1. svibnja**
Češka Republika, Estonija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Slovenija i Slovačka pristupaju Europskoj uniji.
- 10. i 13. lipnja**
Šesti neposredni izbori za Europski parlament.
- 29. listopada**
Europski ustav potpisalo je u Rimu 25 čelnika država ili vlada.
- 22. studenoga**
Dužnost preuzima nova Europska komisija na čelu s Joséom Manuelom Barrosom kao predsjednikom.
- 2005.** **29. svibnja i 1. lipnja**
Glasači u Francuskoj na referendumu odbacuju Ustav. Tri dana kasnije isto su učinili i glasači u Nizozemskoj.
- 3. listopada**
Počinju pregovori o pridruživanju s Turskom i Hrvatskom.

- 2007.**
- 1. siječnja**
Bugarska i Rumunjska pridružuju se Europskoj uniji.
Slovenija je postala 13. država koja je uvela euro.
- 13. prosinca**
Potpisan je Ugovor iz Lisabona.
- 2008.**
- 1. siječnja**
Cipar i Malta postale su 14. i 15. država koje su uvele euro.
- 2009.**
- 1. siječnja**
Slovačka je postala 16. država koja je uvela euro.
- 4.–7. lipnja**
Sedmi neposredni izbori za Europski parlament.
- 2. listopada**
Na referendumu u Irskoj odobren je Ugovor iz Lisabona.
- 1. prosinca**
Ugovor iz Lisabona stupio je na snagu.
Herman Van Rompuy postao je predsjednik Europskog vijeća.
Catherine Ashton postala je visoka predstavnica Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.
- 2010.**
- 9. veljače**
Europski parlament odobrio je novu Europsku komisiju, čiji je predsjednik po drugi puta postao José Manuel Barroso.
- 9. svibnja**
Stvoren je prethodnik Europskog mehanizma za stabilnost u vrijednosti od 750 milijardi eura. To je jedan od mnogih koraka čiji je cilj pomoći Europi da prevlada gospodarsku i financijsku krizu.
- 2011.**
- 1. siječnja**
Estonija je postala 17. država koja je uvela euro.
- 2012.**
- 2. ožujka**
Ugovor o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju u ekonomskoj i monetarnoj uniji potpisalo je 25 država članica EU-a. Ugovor je stupio na snagu 1. siječnja 2013.
- 2013.**
- 1. srpnja**
Hrvatska pristupa Europskoj uniji.
- 2014.**
- 1. siječnja**
Latvija je postala 18. država koja je uvela euro.
- 22.–25. svibnja**
Osmi neposredni izbori za Europski parlament.
- 2015.**
- 1. siječnja**
Litva postaje 19. država koja je uvela euro.

Kontakt s EU-om

PUTEM INTERNETA

Informacije na svim službenim jezicima Europske unije dostupne su na mrežnim stranicama Europa:
www.europa.eu

OSOBN

Diljem Europe postoje stotine lokalnih informativnih centara EU-a.
Adresu najbližeg centra možete pronaći na: www.europedirect.europa.eu

TELEFONOM ILI E-POŠTOM

Služba **Europe Direct** pružit će vam odgovore na sva vaša pitanja o Europskoj uniji. U kontakt možete stupiti putem besplatnog telefonskog broja: **00 800 6 7 8 9 10 11** (neki mobilni operateri ne dopuštaju pristup brojevima 00800 ili mogu zaračunati pristup) ili telefonske usluge uz plaćanje izvan EU-a: **+32 22999696**, ili e-poštom na www.europedirect.europa.eu

ČITAJTE O EUROPI

Publikacije o Europskoj uniji samo su jedan klik od vas na mrežnim stranicama Knjižare EU-a:
www.bookshop.europa.eu

Informacije i brošure o Europskoj uniji na hrvatskom jeziku možete dobiti od:

PREDSTAVNIŠTVO EUROPSKE KOMISIJE

Augusta Cesarca 4
10000 Zagreb
HRVATSKA
Tel. +385 14681300
Adresa e-pošte:
comm-rep-zag@ec.europa.eu

INFORMATIVNI URED EUROPSKOG PARLAMENTA

Europski parlament
Ured za informiranje u Republici
Hrvatskoj
Tel. +385 14880280
Adresa e-pošte: EPZagreb@ep.europa.eu
www.europarl.hr

Predstavništva i uredi Europske komisije i Parlamenta nalaze se u svim državama Europske unije. Europska unija također ima izaslanstva u drugim dijelovima svijeta.

Europska unija

Države članice Europske unije (2014.)

Države kandidatkinje i potencijalni kandidati

Europa u 12 lekcija

Koja je svrha EU-a? Zašto i kada je osnovan? Kako funkcionira? Što je već ostvario za svoje građane i s kojim se novim izazovima danas suočava?

Može li se EU u doba globalizacije uspješno natjecati s drugim velikim gospodarstvima i pritom zadržati svoje društvene norme? Koja će biti uloga Europe na svjetskoj sceni u budućnosti? Gdje će biti granice EU-a? Kakvu budućnost ima euro?

To su samo neka od pitanja koja je istražio stručnjak za EU Pascal Fontaine u ovom izdanju svoje popularne knjižice *Europa u 12 lekcija*. Pascal Fontaine bivši je pomoćnik Jeana Monneta i profesor na Institut d'Études Politiques u Parizu.

